

VIDA RELIGIOSA
I SEGLE XXI

VIDA RELIGIOSA
I SEGLE XXI

Claret

Pels seus articles respectius:
© Francesc Torralba
© Juan Mari Martínez de Ilarduia

Pel conjunt de l'obra:
© Editorial Claret, SAU
Roger de Llúria, 5 – 08010 Barcelona

Imprès a GyERSA
Tambor del Bruc, 6 – Sant Joan Despí
ISBN: 84-8297-623-0
Dipòsit legal: B. 4.783-2003
Gener 2003

AGRAÏMENT

El CEVRE vol expressar el seu agraïment a Francesc Torralba i a Juan Mari Martínez de Ilarduia, els quals han permès, de manera desinteressada, la publicació de les seves ponències en aquest nou llibre de la nostra col·lecció.

L'èxit que tingueren a Barcelona la jornada de Francesc Torralba (10-XI-2002) i els cursos per a superiores i superiors locals (23/25-X-2001 i 25/27-X-2002), i les demandes que hem rebut perquè aquestes ponències arribessin al major nombre de comunitats possibles, han estat els fils conductors dels nostres esforços perquè aquesta publicació fos avui una realitat.

Desitgem que aquesta pugui ser una eina útil a les vostres mans.

PILAR CLARET I NONELL
Directora del CEVRE

UNA LòGICA DIFERENT VIDA RELIGIOSA I SEGLE XXI

FRANCESC TORRALBA

I. INTRODUCCIÓ: LÍMITS I PERPLEXITATS

L'exposició que segueix té, fonamentalment, dues parts: una primera part que intentarà dibuixar el marc en el qual ens estem ubicant, tasca que per si mateixa sempre resulta difícil. Em proposo descriure el marc vital en el qual ens trobem a fi i efecte d'imaginar com s'ha de desenvolupar la vocació religiosa en el seu si i determinar on ens trobem, on som i quins són els reptes immediats de futur. La segona exposició anirà orientada a precisar els reptes de la vida religiosa en aquest marc; és a dir, aclarir quines característiques, quins desafiaments, quins trets hauria de tenir o caldria que tingués aquesta vida religiosa.

Abans de començar, però, em permeto fer unes consideracions de bell antuvi:

Primera. Parteixo de la idea que és enormement difícil pontificar respecte al que ha de ser una altra forma de vida. Amb prou feines m'atreviria a discernir en què ha de consistir la vocació laical. Tot i que evidentment al llarg del segle xx hi ha hagut diferents i múltiples teologies del laicat, el fet és que tampoc no tenim una idea clara i nítida, els qui som cristians laics, del que realment consisteix ser un laic cristià compromès en el món. Per tant, si no tinc prou clar quina és la forma i l'estat adequat d'això que significa ser laic en el món, encara em resulta més aventurat tractar de discernir en

què consistirà ser, practicar i viure la vida religiosa en el món. Des d'aquest punt de vista, sento una certa perplexitat. Com m'atreviré a parlar o a dir com ha de ser la vida religiosa en el segle XXI? Em resulta certament molt aventurat i de fet és la primera vegada que tracto formalment aquesta qüestió.

Molts autors religiosos han fet teologia del laïcat en el segle XX. Es pot afirmar tranquil·lament que la gran teologia del laïcat en el segle XX l'han fet persones de l'àmbit religiós: Karl Rahner, Y. Congar, M. Chenu, entre d'altres. Les grans teologies del laïcat en el segle XX no les han escrit laics, sinó que les han escrit fonamentalment persones de la vida religiosa. De la mateixa manera, també els qui intentem fer teologia des del laïcat podem mirar d'explorar o podem aportar idees del que pot ser una teologia de la vida religiosa. Però sempre des d'aquesta perspectiva de la col·laboració i des de l'aportació d'idees.

Segona consideració. Quan hom planteja la qüestió de la vida religiosa en el segle XXI, es multipliquen els relats del desencant, de lamentació o, fins i tot, diria de la nostàlgia. Tota la meua exposició s'ubica en l'antítesi de la perspectiva nostàlgica, melangiosa, o d'aquella perspectiva que es recrea en *l'Ubi sunt*, aquells temps en els quals hi havia una pretesa vida religiosa de tipus massiu. Intentaré plantejar la qüestió, superant el tòpic i l'estereotip que la vida religiosa està en crisi. Crec, sincerament, que es donen les condicions idònies per a una articulació renovada de la vida religiosa, en un context radicalment diferent de l'immediat que hem viscut. I no tan sols ho dic des del punt de vista de l'esperança cristiana, sinó perquè realment ho veig així. És a dir, crec que el marc presenta alguns clarobscur, òbviament, però també presenta unes possibilitats inèdites, acabades d'estrenar, que faciliten la implementació de la vida religiosa en el món i la seva difusió i articulació.

Per tant, intentaré mostrar aquestes idees, evitant el to melangiós, el to nostàlgic que més d'una vegada he detectat en les meves relacions amb les comunitats religioses. Crec que, en moltes circumstàncies, hi ha una idealització del passat. Siguem clars: tampoc no va ser tan ideal. Fóra també molt adequat desenvolupar un llenguatge crític de la manera de viure la vida religiosa en temps pretèrits.

Tercera i última consideració. No partiré d'allò que s'anomena una idea de societat postcristiana. Ja saben que hi ha molts autors, molts teòlegs de renom al nostre país, que parteixen de l'afirmació

que vivim en un món postcristià, en una societat postcristiana i això, evidentment, afecta directament aquells que intentem viure el cristianisme en pròpia pell, sigui des de la condició laïcal, sigui des de la condició religiosa.

Més aviat em situaria en un altre punt de partença. El poeta Joan Maragall, en un text de la seva obra castellana de 1905, diu que alguns pseudoprogressistes parlen d'enterrar Déu, d'enterrar el cristianisme i que ja vivim en un món postcristià. I Maragall amb una gran intuïció ve a dir que segurament el cristianisme encara està per estrenar, tot i que, segurament, algunes formes de vida cristiana, i alguns estereotips i tòpics i presentacions del cristianisme, ja han periclitat per sempre més. Però que el cristianisme, com a tal, segurament encara està per estrenar.

Des d'aquest punt de vista, no m'atreuria a parlar d'una societat postcristiana, perquè això ja indicaria que hi ha hagut alguna vegada una societat cristiana. I això en certa manera és molt aventurat dir-ho. Una altra cosa és que hi hagi hagut una societat culturalment, socialment, políticament cristiana, però essencialment, cordialment, nuclearment cristiana, aquesta és una altra qüestió.

Per tant, el que sí que es pot dir, i poso punt final a la introducció, és que estem entrant en un món culturalment, socialment i políticament postcristià. Però això no significa que estiguem ja en una societat essencialment postcristiana. El fet que hagin caigut moltes tramoies, moltes manifestacions culturals, costumistes, fins i tot moltes expressions del llenguatge utilitzat habitualment d'origen cristià, no vol dir que el cristianisme s'hagi fos a Occident. Potser l'hem d'estrenar.

II. RADIOGRAFIA D'UN MÓN QUE POTSER ÉS EL NOSTRE

Començo per la descripció del marc. La primera dificultat a l'hora de descriure el marc és doble: ens manca distància i qualsevol descripció té uns *a priori*. Hi ha un jo que s'acosta a un marc i quan un jo s'acosta a un quadre centra la mirada en determinats punts i n'obvia altres aspectes. Si qualsevol de nosaltres contempla

el *Guernica*, de Picasso, i posteriorment tracta de recordar allò que ha contemplat del *Guernica*, no recordarà exactament el mateix que un altre que hagi vist el mateix quadre. Jo, per exemple, tinc molt present aquella dona que mira al cel i que porta una criatura morta als seus braços. Però hi haurà algú altre que tindrà present en la seva memòria aquell colom mig pintat de blanc, símbol de l'esperança, o bé aquell soldat que arrossega una cama gegantina i ferida com a conseqüència del bombardeig, o bé aquella casa incendiada. Jo recordo particularment la dona i el nen.

Què passa quan intentem descriure el marc de la societat contemporània? El quadre de la societat contemporània és, inevitablement, subjectiu i hi ha uns *a priori*s que ens el fan veure d'una manera o d'una altra, que ens fan fixar l'atenció en un punt o en un altre. Aquest és un primer límit. Per tant, segurament, podríem parlar molt millor del segle XXI, en el segle XXV, però en i des de la immediatesa. De la mateixa manera que avui podem parlar molt millor del Renaixement que els renaixentistes o molt millor de la il·lustració que els mateixos Kant, Voltaire i Diderot. Avui en podem parlar molt millor del que va ser, de com es va desenvolupar, de quines idees eren la matriu i què era allò fonamental.

Primera conseqüència del que he dit: provisionalitat en la descripció del marc i cautela, enorme cautela. Això ho dic per evitar tant els diagnòstics excessivament pessimistes com els diagnòstics excessivament optimistes. Crec que tot descrivint la gravetat del present evitarem de caure en cap dels dos extrems. Hi ha l'actitud apològica que s'expressa així: estem en el millor dels mons possibles, però també hi ha l'actitud tremendista que diu així: estem en el pitjor dels mons possibles. Cal aprendre a veure els grisos, els clarobscur i les possibilitats que brinda el marc.

Encara hi ha una altra dificultat que és la manca de distància. Ens manca distància per observar l'objecte i per observar-nos nosaltres en el mateix teatre del món. Som espectadors del món, desenvolupem un paper que obeeix a diferents finalitats, però ens falta la feina de ser espectadors d'aquest món en el qual vivim. Si no hi ha expectació, difícilment hi ha bona actuació. Ara, per esperar s'ha de baixar de platea i s'ha d'observar l'escenari.

Ens manca distància. L'activisme, l'acceleració de la vida quotidiana, la pressa, el pragmatisme i la suma d'accions que quotidiana-

ment fem no ens permeten veure-hi amb perspectiva. Per assolir allò que Edgar Morin anomena «tenir el cap clar», ens falta distància.

Malgrat això, hem de tirar endavant i hem d'intentar dibuixar el marc. El marc té quatre extrems: l'home (la persona), el món, la història i Déu. És a dir, tractaré de discernir els vèrtexs d'aquest marc:

- 1) Quina és la *imago hominis* que hi ha en el món contemporani?
- 2) Quina és la *imago mundi* que tenim?
- 3) Quina és la *imago historiae*?
- 4) I quina és la imatge de Déu?

Evidentment, posarem l'accent en aquesta última, atès que aquesta és la que incideix directament en l'articulació de la vida religiosa. Ens ha de preocupar molt la imatge de Déu que tenen els homes i les dones occidentals, perquè tal vegada és una imatge que està immensament allunyada d'aquella imatge de Déu que volem expressar a través de l'articulació de la vida religiosa. Per tant, aquesta és la que interessa més, però sense oblidar les altres: la imatge de l'home, la imatge de la naturalesa del món i la imatge de la història.

La primera dificultat, abans de començar la imatge de l'home, és terminològica. Vivim en un món que s'ha definit de tantes maneres que no hem trobat la paraula o l'expressió oportuna per acotar-lo i delimitar-lo d'una manera categòrica. Quan abunden tantes definicions d'una cosa, és que la cosa és molt complexa o bé que els analistes són molt incompetents a l'hora de definir-la. Crec que, segurament, el que s'està donant avui és la primera possibilitat: que la cosa que tractem de descriure és molt complexa.

Hi ha una constel·lació de noms per descriure la gravetat del temps present: postmodernitat (expressió utilitzada ja fa temps des de la dècada dels sobretot 80 i també 90), ultramodernitat, tardomodernitat, l'època de la gran buidor, l'edat del caos, l'era del cansament, l'era de l'estupidesa, l'era de la posthistòria, l'era de la desfeta del pensament, l'era del paradigma de la complexitat, la societat del coneixement; l'era del mestissatge o de la hibridació, l'era de l'eclipsi de Déu, etcètera. Podríem citar un rosari d'expressions sense treure'n l'aigua clara.

A més a més de la dificultat terminològica, ens adonem que patim una altra dificultat: la de delimitar quan comença això que en diem el nostre temps. Quan comença aquest quadre que estem in-

tentant descriure? No sabem quan acaba, però tampoc no sabem exactament quan ha començat. Alfonso López Quintás, en un dels seus textos, diu que la postmodernitat comença el 5 d'agost de 1945, amb el llançament de la bomba atòmica sobre Hiroshima i Nagasaki. Allà comença, segons ell, el final de la modernitat i el començament d'una altra era, la que Karl Jaspers anomenarà l'era atòmica o Emmanuel Munier, l'era de la gran por on la possibilitat de convertir el món en el no-res ja no és una possibilitat impossible sinó real. Avui ho sabem més que mai.

Altres analistes consideren que el final del segle xx va ser el 9 de novembre de 1989, amb la caiguda del mur de Berlín. Aquell fet representava la fi del segle xx. Avui ja hi ha articulistes i assagistes que han escrit que el segle XXI va començar l'11 de setembre del 2001. Així, què hem estat fent aquests 12 anys, del 1989 al 2001? Hem estat pensant què ens està passant i on som. L'experiència de la perplexitat ha anat *in crescendo*. Cada cop tenim més perplexitat a l'hora de definir qui som, on som, cap on anem i cap on hem d'anar. Cada cop falta més visió, més claredat. Això es detecta en la dispersió d'imatges de l'home, de Déu, de la història i del món que co-existeixen en un mateix temps.

1. *Imago hominis*

Vegem alguns trets significatius d'aquest primer vèrtex del quadre. El primer tret significatiu és que s'està donant d'una manera cada cop més clara allò que Michel Foucault va anomenar la mort d'una idea unitària de l'home. «La mort de l'home», en va dir ell. Que la mort de Déu portaria associada la mort de l'home és una idea que ja va ressaltar, en el seu moment, el professor Eusebi Colomer, però ara vivim les conseqüències directes d'aquesta descomposició de la idea d'*home*.

A la pregunta: qui sóc jo?, l'home occidental del segle XXI no sap què respondre. Quan es mira al mirall i es pregunta: qui sóc jo?, no té gens clara la resposta, és molt menys clara que la que tenia el seu avi o el seu besavi, molt menys clara que la que tenia un home il·lustrat, un home renaixentista o un home medieval. Per què? Per la

complexitat de coneixements, per la multiplicació d'idees del que és l'ésser humà, del que consisteix l'ofici de ser persona. És a dir, aquella imatge nítida, clara, diàfana del que significava ser persona s'ha esmicolat en mil bocins i a la pregunta: qui sóc jo?, en el cap rondrenen tantes idees que no sé donar una resposta immediata.

Què sóc? El resultat d'una evolució mil·lenària de la matèria, en la línia darwinista i evolucionista? Sóc imatge i semblança de Déu, en la línia del Gènesi? Sóc un fons instintiu, tanàtic i eròtic en la línia freudiana? Sóc, per dir-ho en termes agustinians, un gran interrogant per a mi mateix. Això, en certa manera, ja ho trobem en autors com Blaise Pascal i Soeren Kierkegaard. Sóc un gran interrogant per a mi mateix.

Aquesta confusió antropològica beneficia la possibilitat d'una vida religiosa en el món. La interrogació, la inquietud, el desconcert respecte qui sóc pot fer possible, pot ser el catalitzador del descobriment de possibilitats de la vida humana que havien quedat eclipsades o amagades darrere d'algunes ideologies preponderants en el segle xx. Avui el desconcert és massiu. Per tant, no hi ha una imatge definida de l'ésser humà, sinó una multiplicitat d'imatges. Sembla com si aquella imatge s'hagués trencat en mil bocins i no sapiguem, exactament, com reconstruir-la, perquè no tenim el model, el patró, el cànon per reconstruir-la.

Paral·lelament a aquest procés, ens trobem que la imatge contemporània de l'home està esgotada. El model materialista, pragmàtic, consumista i exterior d'home, encara que mou masses humanes, està periclitat conceptualment. Ens trobem amb un home fatigat, fatigat de materialisme, de consumisme, de pragmatisme i de vida exterior. Algú pot pensar que això és una anàlisi que no respon a la realitat, tenint en compte la brutalitat del consumisme en la nostra societat. Bé, és molt possible que inercialment encara detectem un subjecte materialista i consumista, però s'observa en les generacions més joves un esgotament del model materialista, consumista i exterior del món.

S'està produint un reviscolament dels valors postmaterialistes, relacionats amb el temps lliure, amb la contemplació, amb l'amistat, relacionats amb l'oci, amb un tipus de vida diferent d'aquella bolcada exclusivament pels béns materials i per la possessió. Hi ha un esgotament. Ens trobem amb unes generacions que estan fati-

gades d'aquella idolatria del tenir —com diria Erich Fromm—, i de tant desig de tenir i de possessió.

Crec que aquest símptoma és enormement positiu per al descobriment d'una vida religiosa, ja que aquesta és una vida que es mou o tracta de moure's en una altra lògica que no és la del món, per una lògica que no és la del tenir, que no és la del consum o la de la possessió, sinó la de l'ésser.

D'altra banda, hi ha un redescobriment de la interioritat. És a dir, l'ésser humà del segle XXI, almenys a l'Occident, sembla desvetllar-se en la seva interioritat. El model materialista ha fet fallida, la comprensió de l'ésser humà exclusivament com a matèria i moviment ha fet fallida, i l'ésser humà descobreix en el fons de si mateix múltiples possibilitats de vida interior. És una vida interior que es troba en estat selvàtic, perquè no hi ha hagut una pedagogia de la vida interior, ni hi ha hagut allò que J. Garrigou Lagrange anomena una «pedagogia de les edats de la vida interior».

L'home del segle XXI s'observa al mirall i s'adona que no és tan sols un cos, s'adona que no és tan sols objecte, sinó que hi ha un món, un infinit dins seu. Pascal parlava de dos infinits: l'infinit de cel i l'infinit de la interioritat humana. L'ésser humà viu en la cruïlla d'aquests dos infinits. L'home occidental del segle XXI s'adona que hi ha un infinit del qual ningú no li ha parlat mai, que és el de la seva interioritat. I quan hi entra es produeix un silenci espectral i neix la necessitat de saber-ne més i de conèixer-ho més. S'observa en l'home occidental una necessitat d'autointrospecció i d'autoconeixença.

Aquella imatge de l'ésser purament exterior, purament frívol i exterior que ens presenta l'imaginari social és tòpica. En l'home occidental hi ha una recerca d'interioritat, una recerca que es pot articular per viaranys molt complexos i molt escabrosos, fins i tot, de vegades, destructius, però hi ha una recerca de la interioritat. I això es detecta a través de molts símptomes, símptomes que van relacionats amb l'emergència de noves religiositats, amb l'emergència del fenomen *New Age*, de la psicologia profunda, de fenòmens relacionats amb el sectarisme. Hi ha la consciència d'una vida interior, però en estat salvatge.

Aquest reviscolament obre un camp de possibilitats per al treball sobre la vida religiosa. Per què? Perquè la vida religiosa és una

forma de vida que emergeix de la interioritat i després s'exterioritza a través d'una praxi, d'una ortopraxi, d'unes paraules, d'una acció en el món. La gènesi interior és una crida, una vocació. Si hi ha en l'home contemporani el reconeixement que hi ha una interioritat, en la mesura que s'investiga aquesta interioritat també és possible descobrir això que anomenem missió, vocació i crida. La crisi de la interioritat va relacionada amb la crisi de la vocació, així com la crisi del silenci també es relaciona, estretament, amb la crisi de la vocació.

Ens trobem amb una imatge de l'ésser humà molt dinàmica, flexible i elàstica. L'ésser humà avui no es defineix d'una manera estàtica, sinó d'una manera dinàmica. Ens trobem amb un ésser que té —diguem-ho així— un dèficit de conviccions; és a dir, viu de fidelitats molt efímeres, en els àmbits professional, afectiu, polític, social i econòmic. És un ésser dinàmic, flexible i elàstic que no viu com un pes pesat les seves conviccions. Fins i tot diria que la convicció està mal vista en el món postmodern. Richard Rorty es refereix a la frivolitat com la gran virtut postmoderna. La convicció l'associa amb el fonamentalisme, amb l'actitud violenta.

Aquesta elasticitat té aspectes positius perquè ens vacuna contra la caiguda en la barbàrie. Aquest és l'aspecte positiu. Ara bé, l'exageració de la frivolitat o la hipertròfia de la frivolitat pot portar també a un món invivable, on sigui possible frivolitzar la dignitat de la vida humana, la llibertat, la igualtat i la democràcia. La societat oberta, com diu Karl Popper, s'ha de bastir sobre unes conviccions, encara que les visquem amb una certa flexibilitat.

Tot això també afecta la vida religiosa, perquè ens trobem amb un ésser molt dúctil, és a dir, no ens trobem un ésser humà encartonat per unes ideologies que el defineixen, sinó tot al contrari. Si som capaços de presentar-li un altre estil de vida, un altre model de vida, serà més dúctil que el que s'estintola unívocament en un model de vida. Això és, precisament, el que passa en el moment pletòric de les grans ideologies, del marxisme, de l'existencialisme, de l'estructuralisme, del personalisme...

Hem mort els *ismes*, els hem mort tots, el marxisme, el personalisme, l'existencialisme, l'estructuralisme... Ja s'ha acabat el que s'anomena la lenta i llarga agonia dels *ismes*. Ens trobem en un context que, en certa manera, pot ser qualificat de relativista, però que

també pot obrir-nos els ulls a altres formes de vida que ens estaven vetades d'entrada.

Encara un altre element respecte a la imatge de l'home. Hem pres consciència de la nostra finitud. La imatge moderna de l'ésser humà és una imatge molt titànica, molt fàustica, on l'ésser humà és capaç de tot. En canvi, la imatge postmoderna de l'ésser humà és una imatge molt finita, molt més precària. L'ésser humà té avui més consciència que mai de ser pols de la pols, de ser vulnerable. Després de l'enfonsament del Titànic, després de les dues guerres mundials, després de la guerra dels Balcans i de la televisada caiguda de les Torres Bessones, l'experiència de la vulnerabilitat s'ha fet tan visible que forma part de la nostra idea d'existència.

És a dir, avui ens adonem, més que en altres temps, que som molt finits. L'experiència de la finitud s'ha de relacionar amb el possible reviscolament de la vida religiosa. El fet d'adonar-me que sóc finit, d'adonar-me que depenc dels altres, pot ser punt de partença per adonar-me de la meva condició de criatura, que meva condició depèn radicalment de Déu.

En canvi, aquell subjecte que se situa en la consciència prometeica, que creu que ho pot tot, que identifica la vida religiosa amb una vida alienada o dependent, està molt lluny de poder viure la vida religiosa. Avui la consciència de la finitud augmenta, però augmenta d'una manera vertiginosa i això crec que té aspectes positius des del punt de vista de l'experiència religiosa. L'experiència de la mortalitat, de la culpa i del sofriment sempre ha estat un camp de conreu idoni per l'experiència de Déu. Les esglésies de Nova York, una de les ciutats més hipermodernes del món, s'han omplert d'ençà de la caiguda de les Torres Bessones. L'experiència de la finitud ens mostra la incompletesa de l'ésser humà, obre la possibilitat d'obrir-se a l'altra dimensió i de reconèixer-la.

2. *Imago mundi*

Quina és la imatge del món (*imago mundi*) en el nostre temps? Ens trobem amb el desencantament d'una imatge purament científica del món. En més d'una ocasió, s'ha contraposat la imatge cien-

tífica a la imatge religiosa del món. Quan vivíem en el moment de glòria del positivisme, semblava que la vida religiosa era una vida pretèrita, una vida *demodée* que representava el passat. En la imatge científica del món, no tenia sentit que hi hagués éssers humans moguts per la bogeria franciscana, o moguts —posem pel cas— pel carisma de sant Ignasi de Loiola, o per l'hospitalitat de sant Joan de Déu. Era impossible entrar-ho en un univers científic on tot quedava explicat per causes i efectes.

Aquesta imatge científica del món també s'ha fet miques. Avui reconeixem que la ciència no descriu la completesa i la totalitat del món. Però no tan sols els científics anomenats creients. Els grans científics del xx, els grans físics del xx, revelen que la ciència és com una xarxa que atrapa una part de la realitat, però que molta part de la realitat s'escapa. Sembla que s'està acabant el totalitarisme de la ciència, aquella visió cientista de la realitat. Cada cop s'assumeix més la idea que la realitat ultrapassa els límits de la ciència i que hem de viure en el misteri, en un gran àmbit d'enigma que no sabem, exactament, explicar.

Amb aquesta obertura a la possibilitat del misteri, hi ha un aspecte positiu per a la vida religiosa, perquè la vida religiosa s'estintola tota ella sobre el misteri, sobre la no-evidència, sobre allò que, en diríem, l'Invisible. Si partim d'una idea del món en què no tot és visible, sinó que es reconeix també l'Invisible, això dóna coherència, fa possible i pensable la vida religiosa, que és aquella que es mou per l'Invisible, però que s'expressa en el visible. És moguda per Déu, però no s'allunya del visible, sinó que s'hi encarna. Heus aquí la lògica fonamental de la vida religiosa, com a mínim cristiana: és una vida moguda per l'Invisible, però s'encarna en el visible. Avui sabem més que mai que la ciència no explica la realitat i que en la realitat hi ha àmbits d'invisibilitat. Per tant, això afavoreix la possibilitat d'una vida religiosa.

Hi ha un altre element molt significatiu en la cosmovisió actual, que és el descobriment de la naturalesa. Hi ha un cert neoromanticisme, una espècie de neohippisme, de neoruralisme, que a vegades es tradueix intel·lectualment en un franciscanisme molt *light*. Però, en qualsevol cas, en l'home occidental acostumat a la gran metròpoli, al caos de la gran metròpoli, de la vida urbana..., la natura —cada cop més— es converteix en un espai de retrobament personal,

de retrobament amb els altres i, per què no dir-ho, de retrobament amb Déu. La natura esdevé l'àmbit de la possibilitat d'un altre encontre. La sortida fora de la ciutat, la fuga a la muntanya, cada cop té més pes en la vida atrafegada de l'home urbà. La muntanya esdevé el símbol de la possible trobada amb Déu.

Hi trobem certament moltes idees relacionades amb això: Moisès dalt del Sinaí; la muntanya de la qual baixa Zaratrusta, el profeta de Nietzsche que ve a predicar a les ciutats. La muntanya esdevé el lloc de les grans experiències. L'ésser humà torna a recuperar aquesta imatge de la naturalesa.

Què trobem en aquesta imatge del món? Doncs, certament, un món colonitzat per allò econòmic, per la lògica econòmica. Allò que també s'ha anomenat el «pensament únic». El motor d'aquest món és, sens dubte, la rendibilitat, com diu críticament Noam Chomsky. El pensament únic és el pensament estès i parteix de l'axioma que allò que compta és allò rentable. Què vol dir això des del punt de vista de l'acció? Que s'ha de fer en cada moment allò més rentable. Cap a on s'ha d'anar? Cap allò que sigui més rentable. Què s'ha d'estudiar? El que sigui més rentable. A quina escola he de portar els fills? La que sigui més rentable.

El pensament únic està envaint tota la vida humana, està colonitzant tots els espais de la vida, fins i tot espais com l'art, la literatura i la creació. La lògica econòmica està impregnant tota la nostra visió del món i, sens dubte, colonitza, fins i tot, l'espai i els àmbits religiosos. Tot això pot resultar una amenaça, perquè encara que la vida religiosa ha de negociar amb el món i s'hi ha d'encarnar, també ha de ser, des del meu punt de vista, un espai de dissensió del món, si més no, perquè des d'ella cal que es presenti una altra lògica.

El món es mou per la rendibilitat, però nosaltres, com a cristians, creiem que es podria moure per una altra lògica. Sense oblidar que la lògica del món és la rendibilitat, cal transcendir-la i anar-hi més enllà. Jesús de Natzaret, l'Encarnació de la Paraula de Déu en la Història, parla de manera que l'entenguin i per això utilitza paràboles, però les paràboles que utilitza no són per expressar la lògica del món, sinó una altra lògica. La lògica intrínseca de la paràbola del Fill pròdig no és la lògica de la llei del Talió, és una altra lògica. És la lògica del perdó infinit o del perdó incondicional. La lògica del

bon samarità és una altra lògica de la del levita. S'ha de conèixer la lògica del món, però per anar-hi més enllà. En la imatge del món contemporani, el que priva és allò econòmic.

Hi ha encara un altre element de la imatge del món, que és el seu caràcter fragmentari, periodístic i audiovisual. La nostra gran finestra del món és la petita pantalla. Ens hem assabentat que el mur de Berlín va caure per la petita pantalla; ens hem assabentat que la Guerra del Golf va esclatar per la petita pantalla, i a més a més la vam veure en directe. Vam convertir el sofriment d'innocents en espectacle audiovisual. Vam adonar-nos que hi havia una guerra a Iugoslàvia per la petita pantalla, i per la petita pantalla vam veure el dia onze de setembre com queien dues torres. La finestra del món és la petita pantalla, però la petita pantalla no és un mirall transparent, ni neutre, sinó extraordinàriament tendencios.

La imatge del món que es construeixen els nostres ciutadans, que ens construïm nosaltres mateixos, és la que ve, substancialment, marcada per la petita pantalla. Per tant, ens trobem davant d'un món que es construeix audiovisualment. I la petita pantalla no presenta un món còsmic, sinó un món caòtic, un autèntic devesall d'imatges que se superposen: la imatge d'un nen en un camp de refugiats amb un plat a la mà va seguida d'una imatge d'una model que travessa una passarel·la i a continuació una imatge d'uns castellers de Vilafranca. A partir d'aquest reguitzell d'imatges, es construeix el que anomenem una imatge del món que no deixa de ser fragmentària i caòtica. Per això també ens resulta tan difícil respondre a la pregunta: què passa al món? La nostra visió del món s'ha complicat extraordinàriament.

3. *Imago historiae*

S'està produint el que s'anomena l'emergència d'un ésser humà amnèsic, que pateix una desmemòria molt greu, no tan sols respecte a la memòria col·lectiva, la memòria d'un país, sinó respecte als esdeveniments més immediats. Hi ha tal celeritat, hi ha tal acceleració de fenòmens i d'esdeveniments, que es viu cada cop més instal·lat en el present i més allunyat del passat. El subjecte

contemporani ha tallat la seva relació amb el passat i també amb el futur. No hi ha consciència de futur, tampoc no n'hi ha de passat; vivim en un present dilatat, dilatadíssim.

Què vol dir un oblit de la memòria? Vol dir l'oblit d'allò que ens ha configurat. Hi ha una desmemòria que és fruit d'aquesta acceleració: desmemòria de la dictadura, desmemòria del que van ser la privació de les llibertats, desmemòria de la lluita d'homes i dones per aconseguir unes llibertats democràtiques, desmemòria dels moviments de renovació i d'*aggiornamento* del cristianisme. Hi ha una desmemòria de la tradició religiosa, de la tradició política, de la tradició social, de la tradició sindical d'aquest país.

La visió de futur s'ha substituït pel presentisme. La preocupació de l'home actual se centra en l'avui, perquè el demà és vist molt incert. Hi ha una idolatria del present. Això incideix negativament en la vida religiosa, perquè si bé la vida religiosa és una vida que es fonamenta i es desenvolupa en el present, és essencial la memòria dels carismes originaris, la memòria dels actes instituent. La vida religiosa no viu del passat, sinó que intenta construir el futur a partir d'aquell carisma i d'aquella memòria. Per tant, és molt preocupant la desmemòria de personatges significatius en la vida religiosa i no tan sols en els ordes i congregacions, sinó, fins i tot, per la comunitat.

Ha entrat en crisi el model progressista i lineal d'història. En la il·lustració, hi ha una concepció en la història progressiva i optimista. En l'imaginari social hi havia la creença que es progressa, que s'augmenta la qualitat de vida, el civisme, la qualitat tecnològica i científica. Aquesta tesi s'ha esmicolat durant el segle XX. Afloren concepcions de la història no progressives, sinó més aviat regressives. Sembla que cada cop anem a pitjor. Sembla que avui no es pot mantenir la tesi d'un progrés lineal i successiu de la història.

També apareix la imatge circular de la història, d'orígens i de procedències fonamentalment orientals. La idea és la següent: ni progressem ni retrocedim, sempre estem al mateix lloc. Canvien els escenaris, canvien els actors, canviem de vestit, canviem de llengües, ens enfadem d'una altra manera, ens odiam d'una altra manera, ens estimem d'una altra manera, però les grans experiències tornen. Torna l'amor, torna l'odi, torna la guerra, torna la pau, torna el desig, torna l'enveja, torna la crueltat, torna la compassió.

Tot això desafia la vida religiosa, perquè aquesta, almenys la de tipus cristià, parteix de la possibilitat de construir una història diferent. I per tant hi ha una comprensió de la història no ingènua-ment optimista, però sí esperançada. La vida religiosa ha d'afrontar un dels grans símptomes d'avui que és, precisament, la desesperança.

4. *Imago Dei*

El segle xx també ha estat definit com el segle de la mort de Déu o de l'eclipsi de Déu. No són exactament igual les dues expressions: la primera s'atribueix a Nietzsche. A ell se li atribueix l'afirmació que Déu ha mort, més ben dit, que Déu ha estat assassinat. I la segona s'atribueix a Martin Buber: l'eclipsi de Déu. Considero molt afortunada aquesta segona expressió.

El que han mort, certament, són moltes imatges de Déu. Beneïdes siguin aquestes morts! Perquè només desfent determinades imatges de Déu, es pot descobrir el rostre autèntic de Déu. Aquesta és una tasca que ha de fer cada generació de cristians: desfer les imatges de Déu que ens han construït per veure què hi ha més enllà d'aquelles imatges. En l'evolució espiritual d'una persona, és essencial trossejar aquelles imatges de Déu que hem rebut en la infantesa, en l'adolescència o en la joventut. Perquè si no es realitza aquesta catarsi, podem convertir Déu en un ídol de la nostra consciència i Déu sempre és aquell que està més enllà de les nostres imatges.

Compte amb les imatges que creiem posseeixen Déu! No hi ha cap imatge que tingui en possessió Déu. Les icones revelen, manifesten, expressen, suggereixen Déu, però cap d'elles el representa categòricament. Déu està més enllà de qualsevol imatge. D'aquí la necessitat de moltes imatges, de molts carismes, de moltes manifestacions per poder-lo manifestar. I d'aquí la riquesa que significa que no hi hagi només una vida religiosa, sinó que hi hagi una multiplicitat de formes de vida religiosa, perquè en cada una d'elles s'expressa una petita parcel·la del que és aquesta imatge de Déu. Segurament la mort de Déu era necessària, per poder descobrir no-

vament Déu. I era necessària no tan sols socialment, culturalment i políticament, sinó també eclesialment.

De totes maneres, crec que és més afortunada l'expressió de Buber. És a dir, el que ha passat durant el segle xx és que Déu ha quedat eclipsat darrere moltes altres divinitats. No és veritat que estem en una societat, com es qualifica tantes vegades, atea. Estem en una societat politeïsta. Hi ha molts déus. Déus que generen sacrificis, que generen seguiments, que, com Saturn, devoren les seves víctimes: el déu-cos, la deessa fama, el sacrosant déu-diner, la deessa-glòria, el déu-poder, el déu-desig, el déu-consum. És a dir: no estem en una societat despoblada de déus, sinó més aviat al contrari. Déus que generen —hi insisteixo— les seves peregrinacions, els seus sacrificis i, fins i tot, perquè no dir-ho, patologies socials.

Un déu que genera una patologia social no pot ser déu. Encara que també val la pena dir-ho, la imatge de Déu que hem configurat al llarg de la història en el cristianisme també ha generat patologies socials. L'ull fiscal, l'ull culpabilitzador, l'ull turmentador, res no és més allunyat del Déu del perdó infinit del Nou Testament. Heus ací una imatge «cristiana» de Déu que ha estat causa de nombroses pors, temors i malestars espirituals al llarg de la història.

Parlem, doncs, d'un eclipsi de Déu darrere d'una multiplicitat de divinitats. Però, què s'està produint? S'està produint un esgotament d'aquestes divinitats. És a dir, encara que evidentment hi ha una gran consciència acrítica, està naixent, d'una manera molt forta, una actitud crítica davant d'aquestes divinitats. Ho detecto en les persones més joves. És a dir, hi ha cada cop consciència d'aquests falsos déus i dels sacrificis que generen aquests falsos déus. Déu ha quedat eclipsat, però és pensable i és esperable que, com tot eclipsi, surti una altra vegada el sol. L'eclipsi sempre és provisional.

Per això l'expressió de Buber és més adequada per descriure el present, perquè la mort de Déu és una expressió molt categòrica, encara que també podríem parlar d'una resurrecció de Déu després de la mort de les imatges de Déu. Però l'eclipsi sempre indica provisionalitat. Aquest eclipsi desafia molt seriosament la vida religiosa, perquè si Déu queda eclipsat evidentment aleshores també queda amagada la vida centrada en Déu. Hi ha generacions joves que desconeixen totalment la vida religiosa o simplement l'associen a uns quants tòpics mal digerits. Han quedat eclipsades aquestes for-

mes de vida en el marc social. Crec que les persones que viuen amb goig i esperança la vida religiosa han de fer el possible per fer arribar al món que hi ha altres formes de vida, a més a més d'aquelles que políticament i institucionalment qualifiquem com a correctes, que hi ha altres formes de vida, d'exercir l'ofici de ser persona.

Encara, una penúltima qüestió al voltant de la imatge de Déu. S'està produint un cert narcisisme teològic. És a dir, cada cop s'està donant més un ús de la religió com a pràctica terapèutica i antiestrès. Hi ha un consum religiós que va *in crescendo*, i que genera fins i tot això que s'ha anomenat «grans empreses econòmiques». Des del punt de vista sociològic, es pot descriure aquest ús com un ús terapèutic que salva el ciutadà de l'acceleració i de l'estrès que porta durant la seva vida quotidiana. Un ús de la religió des d'un punt de vista del consum i amb la finalitat de fugar-se del món.

És a dir, moltes de les persones del nostre món que se senten atretes per l'univers religiós, s'hi senten atretes perquè els resulta un espai de quietud, de serenitat, de consol. En definitiva, de *cura animae*, de cura de l'ànima. Això és positiu, però també és negatiu. És un fenomen ambivalent, perquè no hi ha vida religiosa sense inquietud.

La vida religiosa és una vida inquieta, nòmada i excèntrica, perquè té com a centre un centre que és invisible, que és Déu. I té com a centre no el jo sinó l'altre. En canvi, el subjecte narcisista té com a centre el jo, el seu ego. He de practicar aquests ritus? He de ser vegetarià? He de practicar el silenci? He de practicar la pregària? La pregunta latent que batega sota aquestes qüestions és: M'anirà bé per a mi? Si no em va bé per a mi, no té sentit practicar cap d'aquests tipus d'accions. La gran pregunta pivota al voltant del jo, la gran preocupació és el jo. Això que s'anomena «cultura del jo», «cultura narcisista».

En el fons, el maleït mòbil de l'acció és el jo. En la cultura del jo (en paraules de la professora Béjar) la religió és utilitzada instrumentalment. Els monestirs, les abadies fins i tot, poden tenir un sentit com a espais de silenci, de recolliment, d'autognosi, de consell, de quietud, de serenitat, d'apaivagament. Això és positiu, però també és negatiu, perquè aleshores la vida religiosa és utilitzada com a fàrmac, com a pràctica terapèutica, com a còmplice d'una societat que ja no pensa en la transformació, sinó que serveix de coixí per

dormir-hi, de tant en tant. I això seria convertir la vida religiosa en còmplice d'un sistema tantes vegades inhumà.

La gran pregunta del subjecte narcisista és la següent: Com em trobo avui? La gran pregunta de la vida religiosa és: Com es troba l'altre? Si la vida religiosa està moguda fonamentalment per l'Altre, en majúscula, la gran pregunta no és com em trobo jo, sinó com es troba l'altre (el proïsme). Aquesta és la pregunta, per exemple, de sant Francesc d'Assís. I, l'altre, com es troba? No ens referim tan sols al tu familiar, al tu de la meva raça, de la meva ètnia, del meu grup, del meu partit polític, de la meva religió, sinó a l'altre-estrany.

S'ha de distingir entre el tu i l'altre. Preguntar com et trobes tu requereix, simplement, d'una ètica humana, d'una mínima ètica humana. Però preguntar a l'altre estrany i desconegut, vulnerable, com es troba?, suposa una superació de l'àmbit de la familiaritat. En la vida religiosa, no és suficient la pregunta pel jo, no n'hi ha prou amb la pregunta pel tu, s'ha de transitar vers la pregunta per l'altre. Aquesta és la pregunta que Déu fa a Caïn: Què has fet? On és el teu germà? I és l'obertura del bon samarità a l'altre. Aquell altre no forma part del seu tu familiar, és un altre —qualsevol altre— que necessita ajuda.

Una última consideració. Des del punt de vista de la imatge de Déu, s'ha produït una desfeta de les imatges tradicionals. I amb això certament hi hem col·laborat molt els cristians i sobretot les generacions que ens han precedit. S'ha desfet una imatge tradicional de Déu, però encara no n'hem recompost una de nova. I estem en aquest temps d'espera. En certa manera, és una situació semblant a la del Dissabte de Pasqua. Encara no és el Diumenge de Glòria, però la Passió s'ha acabat. Les dones que van anar a veure el sepulcre de Jesús mort estaven atemorides i també desconcertades.

Hem desfet les imatges tradicionals de Déu, ens hem adonat que ja no ens serveixen, les veiem carrinclones, encartonades i anacròniques. Se'ns cau la cara de vergonya quan expressem Déu sota aquella imatge o quan pensem que algú va expressar Déu d'aquella manera. Però encara no hem estat capaços de reelaborar una altra imatge. Aquesta nova icona també serà criticada i discutida pels qui ens succeiran en el temps futur. Dient-ho més clar: no puc parlar de Déu als meus fills com me'n parlaven a mi els meus pares, però encara no sé com els n'he de parlar, tot i que sé que els n'he de

parlar. I quan finalment sàpiga com els n'he de parlar, no puc perdre de vista que ells, quan siguin grans, no en podran parlar com jo els n'he parlat. N'hauran de parlar d'una altra manera i segurament els resultarà carrincló, anacrònic, i fins i tot diria *demodée*, la manera com jo, bonament, els en vaig parlar.

III. HORITZONS DE LA VIDA RELIGIOSA

1. *Explosió d'estils de vida*

Vivim en un món on s'està donant una explosió d'estils de vida diferents. Un estil de vida integra no tan sols una manera de fer, sinó una manera de pensar, una manera d'actuar. En el fons, diríem que és una manera d'estar en el món. Partint de la idea que hi ha diverses maneres d'estar al món, també es pot parlar de diversos estils de vida. El que s'està donant en les nostres ciutats occidentals és la coexistència d'estils de vida molt diferents. Es detecten en l'ornamentació, en la indumentària, però també en els hàbits, en els llenguatges, en les prioritats, en les formes de relacionar-se amb els altres.

Aquesta multiplicació d'estils de vida va íntimament relacionada amb el valor de la llibertat, tan propi de la vida moderna. És a dir, en altres temps, les possibilitats d'elegir entre diversos estils de vida estava molt limitada per l'educació, per la cultura, pels contextos socials, fins i tot, diria, per la precarietat social i econòmica. La multiplicació d'estils, de formes de vida, és un fenomen del segle xx. Contra el que diuen alguns, no hi ha una crisi d'estils de vida, sinó que el que hi ha és una explosió d'estils de vida, i cadascun d'aquests expressa valors estètics, ètics i religiosos diferents.

Els estils de vida que detectem entre els nostres contemporanis expressen valors. Els valors s'expressen en l'estil de vida, no d'una manera etèria o en abstracte, sinó que s'expressen en els estils de vida concrets i, quan hom observa els estils de vida, s'adona que hi ha uns valors o contravalors ètics, estètics i religiosos.

La vida religiosa es pot descriure, sociològicament, com un estil de vida que té unes característiques pròpies, que té una raó de ser

i que té una lògica. Aquesta multiplicació d'estils de vida no s'ha de contemplar en detriment de la vida religiosa, sinó com un oferiment més. En aquest ventall d'estils de vida, hi ha la possibilitat de viure, també, un estil de vida religiós.

2. *L'estil de vida religiós*

La presentació d'aquest estil de vida té molta rellevància en la nostra societat, perquè si la presentació d'aquest estil —que en diem vida religiosa fonamentada en unes determinades característiques: la pobresa, la castedat i l'obediència— és una presentació nefasta, la possibilitat que aquest estil de vida sigui seductor per als nostres contemporanis és molt remota. És essencial mostrar que hi ha estils de vida alternatius, no anunciats en els grans altaveus mediàtics.

Vivim en l'anomenada «societat de la imatge». Ja sabem que la imatge —com s'ha dit abans— mai no esgota el contingut d'una cosa, però sí que és essencial una bona imatge i hem de tenir molt en compte que la imatge exterior de l'estil de vida religiós o bé és negativa o bé no és el que hauria de ser. Per tant, això obliga als qui viuen, autènticament, la vida religiosa a una tasca d'autocrítica, tant des del punt de vista de la vocació laïcal, com des de la vocació religiosa. Quin posat fem? Com estem en el món? Quin cristianisme presentem? El cristianisme de la Creu o el cristianisme de la Resurrecció i de la Glòria? Ens hem encallat en el Divendres Sant o som capaços d'expressar la força de la Resurrecció?

Tinc la impressió que en moltes circumstàncies la presentació de l'estil de vida religiós és una presentació que no resulta seductora. Fins i tot Nietzsche reconeix en Jesús de Natzaret una capacitat de seducció extraordinària. En què consistia aquesta seducció? A utilitzar uns llenguatges que no ho diguessin tot. És a dir, en la possibilitat de presentar les realitats sota un vel. Cal emprar llenguatges, expressions que facin pensar, que suggereixin més que no expliquin.

Les intervencions de Jesús de Natzaret són intervencions que sobretot suggereixen, fan pensar, obliguen a sacsejar les nostres categories intel·lectuals i a pensar. Davant del cec de naixement, la resposta de Jesús és paradoxal. És una resposta seductora, una resposta

que fa pensar, una resposta que suggereix que la lògica de Déu és una altra que la lògica humana i que la glòria i l'omnipotència de l'amor de Déu es mostra en la fragilitat d'un ésser humà que ha nascut cec i que per això hi veu més que els altres.

La presentació pública de la vida religiosa no pot fer-se sense contemplar aquesta capacitat de seducció, d'insinuació. Sempre atrau més la insinuació que l'exposició nua. Hem de ser capaços d'exposar o d'insinuar, més que no pas d'explicar. Per exemple, sant Francesc d'Assís va fer una presentació enormement seductora del seu carisma i per això va atraure. No tan sols pel que deia, sinó per com deia allò que deia i com expressava a través de les seves expressions la lògica de Déu: va sortir despullat d'Assís i va abraçar-se amb un leprós. Són gests que fan pensar en una altra lògica, la lògica de Déu.

3. Superació de tòpics

Hem de ser capaços de superar els tòpics i els estereotips. És a dir, no hi ha dubte que els nostres conciutadans tenen una imatge del que és la vida religiosa, que és una imatge que s'han construït a partir de la presentació que n'hem fet, tantes vegades deficitària.

Hi ha uns estereotips sobre què significa ser monjo, ser monja, ser religiós i ser religiosa. Hem de ser capaços de transcendir aquests estereotips i de posar-los sota sospita a través de les nostres paraules i de les nostres pràctiques. Perquè si reafirmem aquests estereotips i aquests tòpics que generalment són negatius, només anem denigrant més la imatge de la vida religiosa. Hi ha un tipus d'expressions en el llenguatge col·loquial que revelen una imatge, no sempre positiva, del que és la vida religiosa. Davant d'això, s'imposa la tasca de desfer aquests tòpics, aquests estereotips. I això només és possible si som capaços de presentar-nos d'una altra manera. Per exemple, no practicant la política de la renúncia, no practicant allò que s'anomena la moral de la renúncia.

Quantes vegades s'ha presentat la vida religiosa com una vida de renúncia, d'abandonament, de desinterès per allò mundà, per allò finit. El finit ha de ser la porta de l'infinit.

4. Tensions de la vida religiosa

Les tensions de la vida religiosa en el nostre món ja van estar detectades en el Concili Vaticà II, el 1965. Han passat 37 anys, però allí hi ha intuïcions que són molt vàlides pel que fa a la vida religiosa en el nostre present, com també pel que fa a la vida laïcal (*Gaudium et spes*) i pel que fa al diàleg interreligiós en el document sobre les religions no cristianes. Hi ha encara textos, des del meu punt de vista, per estrenar pastoralment en l'Església del segle XXI i que van estar escrits l'any 1965.

En la vida religiosa es dona una tensió entre el passat i el futur. És a dir: demana una fidelitat als orígens, però una fidelitat que no s'ha de convertir en un llastre, en un pes pesat, sinó que la memòria s'ha de convertir en element creatiu. La memòria dels orígens, dels nostres carismes, és necessària per saber d'on venim, però també per saber cap a on volem anar. Qui perd la seva memòria, perd les seves arrels, perd la seva identitat. Ho diu Espriu d'una manera bellíssima. No tan sols hem de fer memòria per no perdre la identitat, sinó també poder respondre a la pregunta: Què volem ser?

Cal fer memòria des de la imaginació. Necessitem una memòria imaginativa que no ens encalli en el passat i ens permeti afrontar els reptes del futur, com un camp de creativitat.

Cal recuperar l'essencial i desfer-se de l'accidental, del circumstancial, de l'històric. Aquesta és una tasca difícilíssima en els instituts, en els ordes i en les congregacions, com ho és en la vida de l'Església en general. Què vol dir recuperar l'essencial i desfer-se d'allò accidental? Què és allò essencial del missatge de sant Francesc d'Assís? Què és allò essencial de sant Benet? Què és allò essencial de santa Teresa d'Àvila?

El discerniment d'aquesta qüestió obliga a un treball d'interpretació comunitària. Aquest discerniment d'allò essencial i d'allò accidental, per utilitzar l'expressió tan coneguda d'Aristòtil, no ho pot fer un individu en solitari, perquè es pot equivocar, perquè no té els instruments, ni les eines i, segurament, el seu punt de vista discrepa del punt de vista d'un altre. És essencial anar amb hàbit pel carrer? És essencial la pobresa? És essencial viure junts i participar d'unes determinades pregàries al llarg d'una jornada?

No seré jo qui respongui a això, Déu me'n guardi! Són les comunitats religioses les que han de discernir què és allò essencial i què és allò accidental. Quantes vegades l'accidental emmascara l'essencial? Quantes vegades l'accidental es converteix en un tòpic que distorsiona la mirada respecte a l'essencial? Hem posat tanta importància en els accidents!

Cal practicar, doncs, una fidelitat creadora. Aquesta expressió no és meva, és d'Emmanuel Mounier, i vol dir fidelitat als orígens, però una fidelitat elàstica i oberta. No és correcte l'actitud mimètica. Si els marcs no canviessin podria plantejar-se així, però els marcs canvien, canvien els escenaris, canvien els espectadors i canvien els destinataris. Per tant, si ens proposem incidir en aquest marc, cal canviar. No crec que sigui adequat el mimetisme del passat, simplement perquè va ser dit així en el passat. Ni eclesialment, ni en la vocació laïcal, ni en la vocació religiosa.

La manera de ser laic en el segle XIX era molt diferent de la manera de ser laic en el segle XXI. Afortunadament, ha canviat molt. Del laic que ocupava una situació de marginal en la institució eclesial, al laic que coparticipa, que es coresponsabilitza en la marxa del poble de Déu, hi ha un salt qualitatiu. Encara cal fer, però, un altre salt, però l'articulació de la vocació laïcal en el segle XX és molt més positiva que en el segle XIX, que era, pràcticament, inexistent com a tal.

5. Mentre hi ha tensió, hi ha esperança

S'han de comprendre les tensions de la vida religiosa en sentit positiu. Mentre hi ha tensió hi ha vida. Mentre hi ha tensió en una institució, en una escola, en un orde, en una vida personal, hi ha vida. Precisament la mort és inactivitat, és quietud. I què vol dir tensió? Vol dir desig, desig de superació. Com diu el poeta Joan Maragall en el seu *El elogio del vivir*, viure és desitjar viure més i això ho relaciona directament amb l'amor. Només viu el qui estima. Per això el qui no estima no pot morir, perquè ja és mort. Des d'aquesta perspectiva, les tensions que vivim no les hem d'interpretar negativament. Ai d'aquelles comunitats en les quals no hi ha tensió! Po-

den caure en allò que s'anomena «cofoisme», poden arribar a creure que ja han assolit la traducció plena dels ideals i dels carismes fundacionals. És essencial la tensió. Ara bé, la tensió que no ha de desembocar en angoixa o en ansietat, sinó en tensió creadora de vida i creadora de nous paràmetres i creadora de noves formes. Un exemple: la vida religiosa no pot moure's aïllada dels llenguatges virtuals. I de fet em consta que no hi viu aïllada. Avui moltes de les relacions intermonàstiques o interreligioses es produeixen a través de les xarxes telemàtiques. És evident que la introducció d'aquests nous llenguatges porta tensió, però la vida religiosa no s'hi pot girar d'esquena a la introducció de les noves tecnologies de la comunicació.

Les comunitats religioses s'haurien d'ubicar també entre aquests dos extrems: entre el *ja* i l'*encara no*. Aquesta és una expressió que utilitza un filòsof jueu, Ernst Bloch. Cal tenir present que ja s'han assolit unes cotes de perfecció, però encara cal arribar a desenvolupar altres possibilitats personals o col·lectives. És necessari tenir sempre present que encara queda molt per imitar, per articular aquestes formes de vida. De totes maneres, cal també recordar que ja hem assolit algunes fites que la història ens ha ensenyat. Aquests dos elements són bàsics: tant per afrontar-se al tremendisme com al cofoisme de les comunitats cristianes, no tan sols religioses, sinó laïques.

També s'hauria de superar l'abisme entre la vida laïcal i la vida religiosa. En aquest punt, hi ha, certament, passos molt significatius i molt positius. És a dir, hem passat d'una actitud indiferent o molt hostil o fins i tot en termes d'inferioritat i de superioritat, que es podia donar en el passat, a unes actituds de responsabilitat entre la vocació laïcal i la vocació religiosa. Això s'està donant, i molt, als ordes i congregacions religiosos que treballen en el món educatiu, on cada cop es delega més responsabilitat a persones de vocació laïcal i cada cop se senten més copartípcips del carisma de les institucions.

En les institucions del món sociosanitari, cada cop es deleguen més responsabilitats en laïcs que participen —diguem-ho així— d'un mateix principi de vida que el principi de vida religiós. Assegurar aquesta coherència és essencial per no malbaratar la memòria del carisma fundacional. Aquí és extraordinària la cautela i la prudèn-

cia que s'ha de tenir. De l'èxit d'aquesta operació que s'està fent ara, depèn, en part, el coneixement dels carismes a les noves generacions. En la mesura en què hi hagi laics i laiques que s'impregnin del mateix carisma, és possible també la transmissió d'aquell carisma a les noves generacions.

Per tant, no tan sols per una necessitat conjuntural, sinó perquè els laics també necessitem d'enriquir-nos amb el carisma de la vida religiosa i de la riquesa espiritual que hi ha en la vida religiosa és bona la col·laboració entre vida religiosa i vocació laical, tot i que l'espiritualitat laical s'ha de construir autònomament a partir de l'experiència pròpia. Amb tot, la interrelació amb la vida religiosa pot ser altament estimulant i pot suggerir noves formes d'espiritualitat laical fins ara desconegudes.

6. Autonomia i heteronomia

Un dels elements de tensió en la identitat religiosa és la tensió entre autonomia i heteronomia. Les comunitats de vida religiosa no són autosuficients, requereixen de l'altre, requereixen que hi hagi persones disposades a viure d'aquella manera, sinó pot arribar a desaparèixer com a tal comunitat. Per tant, no són autosuficients. Ara, això no les ha de convertir en vassalls o en dependents totals del món. La continuïtat del carisma depèn de persones que se sentin seduïdes per ell. Deixem-nos d'allò accidental, anem cap allò essencial! Això no ha de portar a un abandonament d'allò que creiem essencial, sinó més aviat al contrari. I si al final ens trobem en un món en el qual no hi ha individus disposats a viure aquest estil de vida? Aleshores es convertiran en estils de vida possibles, per estrenar i per recuperar, tal vegada, en el futur.

Avui més que mai és essencial viure amb les finestres obertes, viure al balcó de les cases. Cal sortir estàticament del propi feude i anar a buscar el possible destinatari fora dels murs de la vida religiosa. Nomadisme i intempèrie: heus ací els reptes de la vida cristiana per al segle XXI! S'ha de viure a la frontera de l'autonomia i de l'heteronomia. Imagino la vida religiosa instal·lada en el límit. Sempre és més difícil que viure en el límit que a redós, perquè hi acostuma a

fer fred i a ser perillós. El qui viu prop de la finestra o en el balcó sent que passa l'aire. Només aquell, però, pot arribar a ser un estímul, perquè algú se senti atret per entrar a dins.

Per això imagino avui la vida religiosa des de les categories del nomadisme, més que el sedentarisme. Evidentment que hi pot haver la crida directa de Déu, però cal vetllar per les mediacions. La vida religiosa necessita de bons mediadors i el bon mediador no és el que posa obstacle entre la crida i la recepció d'aquesta crida, sinó el que la possibilita. És el que obre les oïdes a l'Esperit. Aquest és el bon mediador. En algunes ocasions, ho hem de reconèixer, el mediador s'ha convertit en un obstacle. Quantes vocacions possibles o possibles vocacions, tant en l'orde religiós com en l'àmbit laical queden frustrades per mals mediadors? Si els haguessin parlat d'una altra manera de Déu no haguessin participat d'aquell odi a Déu del qual participen!

7. Llenguatges sapiencials i pragmatisme

Finalment, cal esmentar un últim punt de la tensió de la identitat religiosa, que és la tensió entre el pragmatisme i els llenguatges sapiencials. Quins llenguatges s'utilitzen en la vida religiosa? Els llenguatges que emprem parlen molt de nosaltres mateixos. Per això un empobriment del llenguatge és un empobriment de la identitat, del món personal. Si tinc poc llenguatge, com podré expressar a una persona que l'estimo o queestic dolgut? Com més llenguatges dispo, més capacitat tinc per expressar els meus sentiments, les meves emocions i els meus desigs. D'aquí que la pobresa lingüística també sigui una pobresa del jo i aquest és un problema bàsic en les institucions educatives.

En la vida religiosa s'ha de fer un ús especial dels llenguatges sapiencials. Cal que el llenguatge sigui expressió de saviesa. No cal dir que aquí per saviesa no entenc saviesa dels llibres, sinó, precisament, la saviesa del viure: la saviesa de la Bíblia, la saviesa de l'Antic i del Nou Testament. Cal recuperar els llenguatges sapiencials. Quantes vegades ens trobem amb persones de la vida religiosa que són incapaces de llenguatges sapiencials i només de llenguatges

pragmàtics! El llenguatge del càlcul i de l'expectativa, el llenguatge tecnocientífic i econòmic ocupa la totalitat del món. D'aquests llenguatges, n'estem atapeïts! El que ens manca és el llenguatge sapiencial, que és el llenguatge dels místics.

Aquest llenguatge articula el silenci, la paraula i el símbol, més que el signe; fa ús de la metàfora i de la paràbola, més que no pas de l'explicació causal. Els llenguatges sapiencials són els que fan seguir i són els que fan pensar. Tampoc, però, no es poden abandonar totalment els llenguatges pragmàtics. Les institucions religioses funcionen quan hi ha algú que és capaç d'un cert pragmatisme. S'han de canviar les infraestructures, s'han d'introduir novetats, s'han de canviar determinades estructures, i això demana pragmatisme. Per això m'he referit a la tensió dialèctica entre pragmatisme i llenguatge sapiencial.

8. *L'ideal de l'excentricitat*

Un dels ideals de la vida religiosa es pot expressar en termes d'excentricitat. La vida religiosa és una vida que posa el centre en l'Altre. Quan detectem un home, una dona que viuen excèntricament, tot posant el centre en l'Altre, reconeixem una lògica diferent. A la vocació laïcal també és exigible l'excentricitat i no tan sols una vida autocèntrica, aquella que es viu només conforme al jo i als interessos del jo. L'excentricitat és un ideal no tan sols de la vida religiosa, sinó també de la vida laïcal. Ara bé, les formes de viure aquesta excentricitat, necessàriament, són diferents i han de ser diferents.

Des de la perspectiva cristiana, l'altre és el centre de la nostra activitat i en l'altre hi veiem reflectit l'Altre. L'altre és imatge, espill de l'Altre. És un escàndol una vida religiosa autocèntrica, com ho és també una vida laïcal. La vida de Jesús de Natzaret és excèntrica. Sempre es mou per l'Altre, pel Déu que és Pare i es sosté en el seu Amor, d'aquesta manera s'obre als altres del seu món. El bon samarità és l'expressió paradigmàtica de l'excentricitat. Té un centre que és anar a Jericó, però és capaç de posar aquest centre entre parèntesi per servir l'altre. Cal flexibilitat i ductilitat en la vida religiosa. Precisament una de les crítiques que se li fan és l'encarcara-

ment, l'encartonament, la incapacitat de posar entre parèntesi alguns hàbits i alguns costums.

La lògica de la gratuïtat i dels desinterès va molt lligada a l'excentricitat. En un món on els mòbils són, en termes generals, els interessos personals, locals, polítics, econòmics, mediàtics i institucionals, la visió d'una persona que es mou desinteressadament sorprèn i captiva. És la millor manifestació que hi ha Déu en el món, reconegut fins i tot per alguns pensadors agnòstics. El testimoniatge més verídic que Déu existeix és el fet que hi hagi persones que viuen desinteressadament i gratuïtament. La prova de Déu no és fonamenta en els llibres, sinó en l'ortopraxi. Això és exigible també en la vida laïcal? Naturalment. En la vida cristiana, globalment considerada, cal que sigui un horitzó, un ideal. Ens cal una certa capacitat de despreniment respecte d'allò que desitja el món, sense oblidar, però, el món.

9. *Estructures d'acollida*

Les comunitats religioses haurien d'esdevenir en el nostre món contemporani autèntiques estructures d'acollida. No estructures tancades, o hermètiques, sinó estructures d'acollida. La pràctica de l'hospitalitat que, per altra banda, ha estat essencial en moltes comunitats religioses al llarg de la seva història, ha de seguir essent-ho. És essencial que el món vegi en les comunitats religioses unes estructures d'acollida, on s'acull qualsevol, no tan sols el qui interessa des d'un punt de vista social o polític.

Portes obertes, acollida incondicional! En aquest punt és on ens juguem, fonamentalment, la veracitat i la coherència del missatge que volem seguir. Vivim en un món on hi ha moltes persones que desitgen ser acollides. Si estiguéssim en un món on tothom fos acollit, no tindria sentit reivindicar l'hospitalitat, però no és aquest el cas. Vivim en una societat on cada cop hi ha més individus que no estan acollits o que ningú no vol acollir. No es pot oblidar el dret d'acollida dels subjectes vulnerables. La vida religiosa no pot ser indiferent a aquest fet i sortosament dóna exemples d'autenticitat que honoren el cristianisme.

A les de les comunitats de vida religiosa no n'hi ha prou d'emprar el llenguatge sapiencial, sinó que també cal introduir cert esperit crític, una certa veu profètica. No pot ser que en la vida religiosa només es treballi des de l'anonimat, des del silenci. És essencial també el discurs crític. Cal criticar aquella societat que ja no té estructures d'acollida per als més vulnerables. I això només ho pot fer algú que és capaç de rebre a casa seva el més vulnerable, perquè té autoritat moral per fer-ho.

Moltes de les comunitats religioses tenen autoritat moral per fer aquesta crítica, perquè acullen subjectes vulnerables en el seu si, però no sempre tradueixen la seva veu en un discurs crític. No podem oblidar que el llenguatge de Jesús de Natzaret és sapiencial, però també és molt crític i això ho ha detectat molt la teologia de l'alliberament de Sobrino, Gutiérrez i Boff.

10. Vida religiosa i llibertat

Faig un pas més. És essencial comprendre la vida religiosa com una vida lliure i saber-la mostrar com una vida lliure. Quantes vegades s'associa vida religiosa a vida alienada o a vida privada de llibertat! Això passa perquè hi ha un concepte de llibertat en l'imaginari col·lectiu tremendament defectuós i tremendament empobrit. Ens pertoca als educadors saber recuperar la memòria dels mots, com diu Espriu, la memòria d'aquells mots que amb tant d'ús es converteixen en mots banals i han perdut el seu sentit semàntic.

En l'imaginari social, s'identifica obediència amb privació de llibertat. Es parteix de la idea que castedat és igual a privació de llibertat i que pobresa també és una privació de llibertat, fins i tot es parteix de la idea que comprometre's és contrari a la defensa de la llibertat.

Des del nostre punt de mira, no hi ha acte lliure sense compromís, no hi ha llibertat sense compromís. Precisament, a través dels nostres compromisos expressem la nostra llibertat. És essencial que en la presentació de la vida religiosa es detecti una vida lliure, buscada lliurement. I avui hi ha més possibilitat que mai per a això. Per què? Perquè precisament els contextos no porten gens cap a una

vida religiosa, ni la família, ni l'escola. I, per tant, certament, aquell que veu en la vida religiosa una manera d'exercir la seva humanitat és molt més lliure que en un context socialment i culturalment cristià.

Hem de crear l'esfera, l'atmosfera i les circumstàncies perquè sigui possible el desvetllament d'una vida religiosa, però també hem de reconèixer que moltes vegades una circumstància massa «cristiana» ha ofegat possibles vocacions de tipus religiós. La llibertat, com que és humana, és vulnerable i necessita ser cuidada. Com tenim cura d'aquells que han saltat al precipici i se l'han jugat per un estil de vida religiós? És essencial tenint en compte la precarietat i la migradesa que hi ha en la vocació religiosa. Cal molta cura, protecció, estímulo i seguiment en aquella vocació-missió.

Encara dues últimes consideracions. La vida religiosa cal que sigui un àmbit on s'ofereixi espai i temps a l'home d'avui en dia. Nosaltres estem en un món en el qual falten espais i falta temps. Aquí la vida religiosa pot ser un contrapunt de primera magnitud. No tenim temps per escoltar-nos. No tenim temps per fer allò que realment volem fer. No tenim temps per estimar els nostres fills, per parlar amb les persones que estimem. El gran lament de les societats contemporànies és l'absència de temps. Precisament perquè el factor econòmic ho colonitza tot, identifiquem el temps amb el diner. I, per tant, tot aquell temps no dedicat a la rendibilitat s'identifica fonamentalment amb la pèrdua de temps.

Crec que la lògica de la vida religiosa ha de ser d'un altre tipus. La vida religiosa hauria de ser una forma de vida en la qual fos possible oferir temps a l'altre. Donar temps a l'altre vol dir prendre's l'altre seriosament. I si realment és una vida excèntrica i una vida moguda per l'Altre, ha de ser una vida en la qual el temps de l'altre compti més que el propi temps. Nosaltres estem en un món en el qual el temps és tan valuós que no estem disposats a cedir-lo. «Aquest és el meu temps, no puc cedir-lo». En els homes i les dones de vida cristiana, cal trobar temps per a l'altre, cal donar temps als altres: als malalts, als infants; als qui se senten humiliats, ofesos o als qui se senten sols. Donar temps.

Temps i espais. També ens manquen espais d'una qualitat diferent. Abunden i es multipliquen els no-llocs, els espais de l'anonimat: aeroports, grans superfícies, sales de multicines... I cada cop

és més difícil trobar un espai de silenci, il·les de silenci en la gran ciutat. Les comunitats de vida religiosa poden oferir espais de silenci, d'interiorització, de redescobriments d'un mateix al món. Heus aquí un servei de primer ordre que poden fer a l'home contemporani.

La vida religiosa viu oberta a una altra vida, al Regne de Déu. «Penseu primer en el Regne de Déu», es diu en l'Evangeli segons sant Mateu. Això no ha de conduir al menyspreu de la vida present, de la finitud, de la bellesa i de la bondat de la vida present, sinó més aviat tot al contrari. No és correcte el llenguatge maniqueu que tantes vegades s'utilitza: el món està perdut. No es pot presentar la vida religiosa com una vida *fora temporis*, fora del temps. Els homes i les dones de vida religiosa són en el món, però viuen testimoniant un altre món!

IV. CLOENDA

És essencial, per acabar, tornar-se a referir a Maragall, perquè ho expressa molt bé, quan diu que la creença en una altra vida no ha de comportar la negació d'aquesta, sinó precisament tot al contrari, que només és possible viure, acostar-se a l'eternitat a través d'una vida radical aquí, a través del goig de viure aquí.

Per tant, el goig de viure no ha de ser presentat com a quelcom vergonyant, sinó precisament com a quelcom positiu. Vivim la vida religiosa perquè la vivim amb goig, i vivint-la amb goig *ja* comencem a prefigurar el que serà la vida eterna. Per tant, aquesta vida no és negació de l'altra, sinó que és pont i finestra de l'altra.

RECURSOS PER A LA COMUNITAT

1. Projecte personal en comunitat
2. El projecte comunitari com a exercici de comunicació i de discerniment
3. Projecte comunitari des de la missió

1. PROJECTE PERSONAL EN COMUNITAT

ALGUNS PRESSUPÒSITS PREVIS A L'ELABORACIÓ DEL PROJECTE PERSONAL

En la vida de comunitat, es dóna una dialèctica interactiva entre persona i comunitat que es pot formular de la forma següent:

a) El que pugui ser de cadascun de nosaltres depèn en part del que sigui la meva comunitat. La comunitat és la principal estructura de suport del meu creixement personal en els àmbits vocacional, professional i de missió. D'aquí la importància d'un bon projecte comunitari.

Però la comunitat solament és una estructura de suport. Allò decisiu depèn d'un mateix, per això cal afegir que...

b) El que serà la meva comunitat dependrà en bona part del que jo vulgui ser dins ella. El creixement de la meva comunitat dependrà del procés de creixement de cadascun dels germans o germanes de la meva comunitat. D'aquí la importància del projecte personal i d'apel·lar a la responsabilitat personal.

Objectius del projecte personal

1. Allò decisiu del projecte personal són dues coses fonamentalment:

a) *Prendre la meva vida en les meves mans*, saber que la meva vida depèn fonamentalment de mi, que no he d'obeir or-

dres de ningú, sinó que la meua vida es juga en un acte sobirà de llibertat per decidir sobre mi mateix, sobre allò que vulgui fer de mi.

- b) *Autenticitat*, és a dir ser vertader amb un mateix per veure'm en la meua pròpia veritat: conèixer-me, reconèixer-me i acceptar-me en el que sóc, com a punt de partida per a qualsevol altra proposta de creixement o de canvi.

En aquest sentit, he d'estar atent als mecanismes de defensa que es poden disparar en aquest moment del projecte personal.

D'aquí la importància de poder comunicar-ho a algú que em conegui per ajudar-me a ser vertader.

- c) *Situar-se en obediència de fe*, obert al que Déu vulgui de mi en aquest moment de la meua vida.
2. Temes de fons que defineixen la meua situació actual dins un procés a llarg termini.
  3. Identificació d'alguns problemes o dificultats puntuals però que són importants en la seva relació amb si mateix, amb Déu, amb la comunitat o amb el treball/missió.
  4. Tenir en compte el que un ha treballat o ha vist en altres moments: exercicis espirituals, alguna situació crítica de la vida que li ha il·luminat quelcom important de si mateix, etc.
  5. Tenir en compte el que un coneix de si mateix per altres mitjans amb què s'ha treballat: Enneagrama, etc.

Examen a diferents nivells

Avui es fa del tot imprescindible, amb projecte o sense ell, una comprensió interdisciplinària de la persona, és a dir un coneixement de la persona a diferents nivells:

- psicològic,
- antropològic,
- teològic o de fe.

Una comprensió de la persona des de la fe, sense les concrecions que ens permeten les ciències humanes, en especial la psicologia, es queda en plans molt generals que no aconseguen aterrar

en anàlisis ni concrecions precises on la persona pugui treballar i obrir-se.

D'altra banda, una comprensió de la persona només des de les ciències humanes ens situa en un pla del tot insuficient per als nostres plantejaments creients.

Cal integrar els diferents nivells en una comprensió interdisciplinària: la fe ens dóna les motivacions de fons. Les ciències humanes ens ajuden a concretar i aplicar aquestes motivacions a les dimensions problemàtiques concretes i objectivables de la vida. Necessitem les dues perspectives i els dos llenguatges.

Cadascun d'aquests temes que continuen inclouen tots els altres. En llenguatge informàtic, diríem que són interactius. En realitat, no són separables, i menys encara en l'edat adulta, en què tot té el seu contingut teològic i ja res no es redueix a mera psicologia.

Amb tot, per motius metodològics, els tractem per separat, per tal d'incidir més en l'anàlisi.

No obstant això, quan un tema et reclami analitzar-lo des d'alguna de les altres claus, sobretot teològics, perquè veus la seva relació directa amb les teves inquietuds vitals de la teva situació actual (no teòriques), no dubtis a endinsar-te en això.

PLA PER FER EL PROJECTE PERSONAL EN COMUNITAT DURANT DOS DIES I MIG

1. Condicions aconsellables

1. Que la comunitat es retiri a un lloc tranquil i acollidor, on no hi hagi cap mena de distracció (visites, telèfons, etcètera).

2. Dividir els dos dies en quatre sessions de mig dia cadascuna.

3. Suggerixo distribuir cada mig dia en tres moments en què es combinin moments de treball i de descans —com es cregui més convenient—, però respectant els ritmes oportuns. Entrar en l'exercici amb determinació.

a) Un temps on predomina l'anàlisi.

- b) Un temps de descans.
- c) Un segon temps de reflexió/pregària on predomina la pregària i es dialoga amb el Senyor sobre els aspectes en què un s'ha sentit mogut per dins o ha vist afers problemàtics, crides a fer alguna ruptura, a emprendre una nova fase, etcètera.

Acabar cada mig dia amb una pregària d'acció de gràcies i amb disponibilitat a l'obediència de la fe.

El més important no és dedicar tot el temps a la reflexió i a la pregària, sinó entrar en això el temps que calgui amb autenticitat i determinació. És més profitós entrar-hi amb determinació i poc temps, que emprar molt de temps i d'una manera indecisa i difusa. Convé fixar-se i prendre un temps de descans clar i explícit per poder tornar a entrar en el tema amb determinació.

Cal recordar tot això i sobretot en l'últim apartat de l'exercici: a l'hora de fixar i pregar les prioritats, objectius i mediacions.

2. Distribució del temps

Primer dia

a) Matí

Convé iniciar cada trobada amb un temps de pregària. Al matí, es pot començar amb el laudes. A la tarda, una pregària més breu i alguna lectura bíblica, de la Regla, constitucions, etcètera.

En el núm. 35 de *Frontera* es poden trobar diferents pregàries per a aquestes trobades.

Acabar el dia amb vigílies i, segons es vegi convenient, amb algun tipus de comunicació.

1r Mig dia: matí

Pla del dia

Pregària. Si és al matí, s'inicia amb el rés de laudes.

Si és a la tarda, amb algun text inspiracional i alguna pregària orientada al discerniment (Sb. 9, *Frontera* 35, p. 11, núm. 21) i es fa la presentació del pla.

Temps de discerniment i de pregària

1. Primer exercici de discerniment:

Jo, la meva situació existencial actual, la meva maduresa humana i la meva relació amb Déu.

Es pot fer servir com a ajuda el qüestionari següent:

1.1. El meu to vital

Com camines d'autoestima en aquesta fase de la teva vida?

Com camines d'ànims i il·lusions?

Tens alguna por especial amb vista al futur? Quina i per què?

1.2. La meva salut

Com està la teva salut? Quins són els teus temors? La cuides com un valor transcendental en la teva vida? Ets conscient que d'això depèn no solament el teu benestar físic, sinó també la teva capacitat per treballar pel Regne?

1.3. Jo i la meva tasca

Estar centrat en la nostra tasca és decisiu per a l'equilibri personal.

Creus que tens ben plantejat aquest tema o hi trobes buits importants? Quins?

Con et sents millor realitzat entre les coses a què et dediques?

Tens algun projecte a la vista que t'il·lusiona? Què significa això en la teva vida?

Vius en les teves tasques el sentit de missió i d'obediència de la fe: Senyor, què vols que faci? O més aviat ho organitzes per cobrir les teves necessitats personals?

1.4. Jo i el meu temps

Tens la sensació de viure des d'allò que tries viure o perceps que són les circumstàncies i els estímuls de la vida els que t'encaminen?

Com ocupo el meu temps? Tinc un ordre de prioritats o l'empro sense cap criteri: pregària, estudi, fraternitat, missió, descans-diversió...?

A què dedico el meu temps lliure? Què em diu això de mi mateix?

Tinc alguna persona de confiança amb qui comparteixo la meva intimitat, dubtes i experiències?

1.5. La meva identitat humana

- Quines són les actituds i valors humans als quals ets més sensible?
- Què és el que els altres acostumen a valorar més en tu?
- Quines persones admires més per les seves qualitats humanes?
- Tens complexos pel teu nivell cultural?
- On poses els teus majors esforços i il·lusions?
- On trobes les teves majors satisfaccions humanes? On et sents realitzat? Per què?
- A què t'agradaria dedicar-te? Et dóna a entendre quelcom de tu mateix?
- Et sents a gust amb la teva feina? Quin món propi has anat creant?
- Tens algun ideal, alguna il·lusió que tira amb força de tu, o veus que t'estàs tornant una mica passota? (Crisi de realisme)
- Tens algun projecte a la vista que t'il·lusioni? Què significa això en la teva vida?
- En quin aspecte et sents fracassat o frustrat? Per què?
- Hi ha algun fet en la teva vida que t'hagi marcat i que pesi sobre tu com un malson que no aconsegueixes oblidar? Per què no l'aconsegueixes superar?
- Quines són les teves pors o temors amb vista al futur? Per què?
- Quin nivell d'autonomia personal has aconseguit: gran, petit...?
- Et sents lliure a l'hora de prendre les teves pròpies decisions, sobretot vocacionals, o ets més aviat dependent, indecís...?
- Tots necessitem afecte. Com resols aquesta necessitat? Com camines d'amics, de relacions en la teva comunitat, amb els

teus familiars...? Analitza les teves relacions amb persones d'un altre sexe.

- Et relaciones des dels sentiments o només des de les idees?
- Tens necessitats psíquiques no integrades? Has d'iniciar un procés d'integració o d'acceptació?
- A la vista del que vaig descobrint en el meu tarannà (psicologia, caràcter, etcètera), per on hauria de començar a treballar?

Resum parcial

D'entre tots aquests punts, identifica el que et sembla més problemàtic i que requereix una atenció més urgent.

2. Jo i el meu procés de relació amb Déu

Qüestionari

Què ha estat Déu en la teva vida i què és en el moment actual?

És ell el que il·lumina i motiva les meves opcions fonamentals o sóc jo el que controla i dirigeix la vida segons els meus interessos i càlculs més immediats?

És Déu una idea, una explicació, un destí... o és també un Tu personal amb el qual visc la meva relació afectiva?

Has viscut la teva vocació de forma legalista, perfeccionista... o més aviat com a procés de recerca, de resposta a l'amor personal de Déu, de llibertat interior? Has pres consciència d'això?

Com estàs resituant els teus ideals de joventut en la teva edat adulta: de forma voluntarista, moralista...; amb escepticisme o crisi de realisme que s'adapta; o vas entenent la teva vida i la teva vocació en clau de procés?

Has experimentat crisis en la teva vida que t'han obligat a fonamentar la teva vocació sobre altres bases, sobre altres imatges de Déu, sobre altres idees de la santedat? Crisi d'autoimatge (si ets jove)? Crisi de realisme (si ets adult)? Crisi de reducció (si ets una persona gran)? Com t'han afectat aquestes crisis?

Quins han estat els moments fundants de la teva experiència de Déu i de la teva entrega? Què ha suposat Déu en la crisi de la teva vida, en la malaltia, en el fracàs, en la soledat...?

Quins han estat «els teus signes dels teus temps», les crisis i ruptures per les quals Déu t'ha anat cridant al llarg de la teva vida i notes que et sol·licita aquesta temporada?

Quin lloc, no teòric sinó real, ocupa la pregària en la teva vida?

Quines són les principals dificultats que tens per pregar? Quina importància dónes a la dimensió contemplativa? Quin tipus de pregària fas i quant de temps hi dediques? Faltes a les trobades comunitàries de pregària? Consideres que són disciplinars o una ajuda que se t'ofereix?

Quin lloc ocupa la meditació de la Paraula de Déu en la teva vida?

Instrumentalitzes la pregària solament com a alleujament de les teves frustracions humanes?

Com vius la relació amb Déu en el teu treball-missió?

Integres el que és humà, històric i espiritual o més aviat funcionen com a mons independents?

Aconsegueixes unificar la teva vida de creient en la vida ordinària i en la feina de cada dia, com a vida de relació amb Déu, amb Jesús?

Hi ha quelcom que t'impedeix l'entrega incondicional a la voluntat de Déu? A què creus que es deuen aquestes resistències o pors?

Com vius l'esperança teològica? Discerneix com vius la bipolaritat realisme-esperança.

Com sento avui la crida a la vocació? S'ha quedat en un sistema normatiu de compliment amb el qual em defenso d'obrir-me en obediència a Déu?

Quins són avui els fonaments en què sustento les meves opcions?

Quina mena de relacions sustenten la meva vida i la fan suportable?

Tinc bàsicament unificada, concentrada, la meva vida en Déu i el seu Regne o visc una vocació dispersa i descentrada?

Necessito fer alguna opció fonamental que em torni la llibertat per assumir un destí a què em resisteixo, una ruptura en la meva vida, un nou món de relacions?

Em sento prou centrat i il·lusionat per continuar fent-me la pregunta que m'he fet en alguns moments de la meva vida: «*Senyor, què vols que faci?*» com a dinàmica normal de la vida?

Repren les conclusions a què vas arribar en els teus últims exercicis espirituals i confronta-les amb les pistes que has anat apuntant a través d'aquest qüestionari.

3. Descans: uns 20 minuts

4. Resum parcial

Després del descans, convé entrar-hi novament amb decisió.

Intenta descriure la teva història de pertinença a Déu al llarg de la teva vida, els seus moments forts de crida i resposta, la teva situació de creient avui, la teva disposició i entusiasme vocacional. Sigues realista.

De tots aquests punts, prova de definir el que et sembla més prioritari en aquest moment de la teva vida i valora-ho des de la teva relació amb Déu.

Fes una estona de pregària des d'aquesta situació en què et trobes.

2n Mig dia: Tarda

1. Pregària i lectura d'un text bíblic breu

Pot agafar-se també un text del fundador o de les constitucions pròpies. Acabar amb alguna pregària, que es pot seleccionar del núm. 35 de *Frontera* o semblant.

2. Primer exercici:

Reflexió personal i comunicació per parelles

Què puc dir a cada germà o germana, pensant només en el seu propi bé, amb vista a ajudar-lo a prendre consciència de quelcom rellevant que hi percebo i amb vista a ajudar-lo a créixer?

a) Primera fase:

45 minuts de temps personal. Penso i escric el que vull dir a cadascun dels membres de la comunitat en dues direccions: els tres o quatre trets positius que més valoro en ell i els dos o tres aspectes més destacats sobre els quals m'agradaria demanar-li alguna cosa.

Per a aquest exercici, pot seguir-se l'esquema de l'annex 1.

Es pretén oferir al germà o germana alguns aspectes que hi observo pensant exclusivament a ampliar el seu punt de vista i el seu autoconeixement.

b) Segona fase:

Ens trobem per parelles, que s'aniran intercanviant, i ens comuniquem el que hem pensat i escrit durant deu minuts per parella (cinc minuts cadascun). Tothom pren nota del que li diuen els altres. No es discuteix res; solament es poden demanar aclariments.

Aquest mateix exercici es pot fer estant tota la comunitat reunida i, en ronda, es va dient el que cada germà o germana ha observat i escrit sobre els altres. No es discuteix; solament es poden demanar aclariments.

3. Descans:

4. Resum:

Intenta sintetitzar el que t'han dit els teus germans o germanes ressaltant, sobretot, allò en què han coincidit més, tant dels aspectes positius com dels més problemàtics. Un cop fet, treu un perfil aproximat de la teva personalitat. Ets molt més que aquest perfil, però això et podrà ajudar a prendre consciència d'alguns trets teus que potser no valores com cal o no n'ets prou conscient. Recull amb especial interès allò en què coincideixen. Intenta pregar una estona a partir del que t'han reflectit.

Variant: Si no es fa aquest exercici de confrontació per parelles o en grup, es pot substituir pel qüestionari següent:

Quins són els trets positius de la meva personalitat que més em solen reconèixer els meus germans o germanes de comunitat i en l'àmbit de les meves relacions laborals i de missió?

Quins aspectes més negatius o problemàtics em solen recordar els germans o germanes de comunitat en l'anàlisi de les relacions humanes o en els meus moments de conflicte? Què puc reconèixer de mi en tot això?

3r Mig dia:

1. Pregària inicial, com en les sessions anteriors

2. Tema de discerniment:

Jo i la meva integració i entrega a la meva comunitat

Aquest exercici el farà tothom pel seu compte, guiant-se amb el qüestionari següent:

Qüestionari

Com és la meva comunicació amb els altres: sóc clar i explícit o la meva comunicació és ambigua i irònica? M'expresso només amb idees o expresso també els meus sentiments i conviccions vitals?

Com em trobo en la meva comunitat: integrat, relaxat, en família, amb naturalitat i confiança? O al contrari: de mala gana, tens...?

Sóc selectiu en les meves relacions de comunitat? Excloc algunes persones de les meves relacions afectives? Tracto els meus germans i germanes segons el criteri de simpaties, antipaties, gratificacions... o construeixo comunitat des de la mateixa gratuïtat amb què Déu m'estima? Sóc capaç de mirar-los més enllà de les meves simpaties naturals?

Ets rancuniós o practiques el perdó amb generositat?

Què aportes a la teva comunitat: confiança, serenitat, optimisme, alegria, humor, cordialitat, iniciatives de creixement...? O al contrari: tensions, conflictes innecessaris, problemes, silencis, murmuracions...?

Ets fidel a les trobades de comunitat o te n'absentes sense motius? Què et diu això de tu mateix?

Col·labores en les tasques domèstiques quotidianes o tendeixes a escaquejar-te carregant més als altres?

Estàs creant, potser ara mateix, problemes en la teva comunitat a causa d'actituds i comportaments que pots evitar? Quines són aquestes actituds i comportaments?

Ets individualista o penses habitualment en el bé de la teva comunitat?

Pregues pels teus germans i germanes, sobretot pels qui que més ho necessiten i amb qui tens més dificultats?

T'esforces a acceptar els teus germans i germanes com són?

Què és el que més t'agrada de la teva comunitat? I el que no t'agrada tant?

En les trobades comunitàries, com col·labores en el discerniment comunitari: bloqueges el discerniment amb la teva agressivitat i els teus atacs o crees un clima de confiança perquè avanci el diàleg?

Ets donat a la murmuració, a creuar missatges negatius ambigus i a crear subgrups? Què revela aquesta manca de comunicació franca en tu i en la teva comunitat?

Jugues net amb els que no pensen com tu? I amb els que no cauen tan bé?

Hi ha algun germà o germana en la teva comunitat amb qui creus que hauries de canviar el tipus de relacions? Com? Intentes aclarir coses parlant-hi en privat?

Com practiques l'obediència al teu grup?

3. Descans

4. Resum:

Describeix quina és la qualitat de les teves relacions comunitàries, les dificultats més grans i les satisfaccions.

4t Mig dia:

1. Pregària breu i text de reflexió

2. Tema de discerniment:

Jo i les meves tasques de missió

Qüestionari

- Tens consciència que Déu compta amb tu, amb la teva debilitat, per anunciar i construir el seu Regne?
  - Et sents enviat per Jesús, igual que els seus primers seguidors?
  - Et sents enviat per l'Església, per la teva congregació o tens la sensació d'anar per lliure? Comuniques al teu grup els teus goigs i alegries, dificultats i ensopegades que tens a la teva feina?
  - La teva missió crea problemes en la teva comunitat? Per què?
  - Què entens per evangelitzar avui? Creus que tens el teu lloc en aquesta missió o sents que et desborda la nova cultura?
  - Com encaixes la cultura d'increeença que es va fent tan influent a Espanya i a Europa en general?
  - En les teves tasques de missió veus que en els fons et busques més a tu mateix i els teus èxits personals, abans que l'entrega desinteressada a la causa del Regne de Déu i de l'alliberament dels homes? Què et diu això?
  - Creus que hi ha equilibri en la teva vida entre contemplació i acció, entre formació i missió o més aviat creus que peques d'activisme o de vida còmoda? Com creus que hauries de reestructurar el teu temps?
  - Quant de temps dediques a estudiar temes de pastoral? A quines trobades o cursets assisteixes per posar-te al dia i per mantenir-te professionalment competent en les teves tasques de missió?
  - En quina mesura la teva feina és un lloc privilegiat de trobada amb Déu: en els teus èxits, fatigues, dificultats, fracassos...?
  - Saps treballar en equip? Quines dificultats sols trobar per treballar en equip?
  - Coneixes la mentalitat i la situació dels destinataris de les teves tasques de missió? Creus que estàs prou encarnat i inculturnitzat amb el teu entorn?
  - Ets transparent amb la teva comunitat pel que fa a l'entrega de les retribucions que perceps per la teva feina?
  - Analitza com vius l'afectivitat en les teves relacions laborals i de missió.
- Quin lloc ocupen els pobres en la teva vida?

Resum:

Identifica quina és la teva dificultat bàsica en el camp de la teva missió: Em sento enviat per Déu o sóc jo el qui va pel seu compte i interessos personals, motivacions, relacions, professionalitat, entrega, significativitat...?

3. Descans

4. Acabar el mig dia comentant com es troba cadascun en la missió i els plans que té per al curs que ve.

5è Mig dia:

1. Pregària i text adequat

2. Tema de discerniment:

Precisar el diagnòstic, la prioritat, l'objectiu o els objectius i les mediacions

- És el moment cim del projecte personal. Tot el projecte dependrà d'aquesta fase.
- Convé distingir els següents passos:

2.1. Determinació del diagnòstic i de la prioritat o prioritats (com a màxim dues)

- El *diagnòstic* descriu la meua situació actual en forma de problema, dificultat, etcètera, és a dir, quelcom que se'm presenta com una cosa que he de superar. El *diagnòstic* m'ajuda a prendre consciència explícita d'allò que no en la meua vida no va com hauria d'anar (aspecte negatiu), però també de la bona

disposició i èxits que hi veig i que se'm presenten com un suport.

- Ha de ser alguna cosa que afecti globalment la meva persona i no tant un problema puntual col·lateral.
- Ha de sorgir a partir d'alguna cosa que m'hagi tocat, remogut per dins durant aquests dies o que m'inquieti des de faci un temps.
- La *prioritat* és la resposta al diagnòstic i intenta precisar l'àmbit que em proposo treballar durant aquest any.
- No ha de ser fruit del perfeccionisme ni del voluntarisme, sinó un espai de llibertat que s'ha anat suscitant dins meu com a obra de l'Esperit.
- Ha de quedar identificat i descrit, a partir dels exàmens de la meva vida fets els dies anteriors i del que m'han suggerit, sobretot si hi ha hagut convergències entre diversos suggeriments i el que jo hi veig. He d'intentar fer *connexions* entre totes aquestes dades per donar amb la clau, amb el tema eix que els uneix.
- També prenc nota d'altres punts problemàtics que han pogut anar apareixent; però si són gaire diversos a la prioritat els descriu a banda, com a afers puntuals i secundaris per tenir-los en compte i treballar-los, però de manera diferenciada de la prioritat.
- La formulació tant del diagnòstic com de la prioritat ha de ser breu i clara, en una o dues frases, que reculli el contingut essencial del problema.

El diagnòstic pot quedar reflectiu si aconseguim respondre a preguntes com aquestes:

- a) Quin afer m'està creant més problemes i està bloquejant la meva vida en aquest moment? A quins aspectes de la meva vida i de la meva identitat està afectant i amb quina gravetat? Com puc formular aquest problema? Què és el que està mal fonamentat en la meva vida en els àmbits humà/psicològic, espiritual, professional...?
- b) Quina ruptura m'està demanant aquesta fase de la meva vida? Per quin valor o descobriment positiu estic ara especialment sensibilitzat i il·lusionat per treballar en ell? Com el puc formular? Què hi espero? Com convé que el treballi?

Quins sentiments i desitjos de canvi i quines pors produeix en mi aquesta presa de consciència? Com ho puc formular?

c) Quin lloc ocupa Déu en tot això? Què m'està dient?

Segons com ho exigeixi la dificultat del problema o el desconcert en què un es trobi, convé fer-se la pregunta següent:

d) A quina persona de confiança li puc comentar la meva situació?

2.2. Objectius

Perquè tot això no quedi en desitjos és necessari aterrar en compromisos concrets que es precisin en algun objectiu i en alguns mesures estratègiques per aconseguir-ho.

Formulació de l'objectiu: Si el *diagnòstic* és formulat en forma problemàtica o negativa, l'objectiu s'ha de formular en forma positiva: Què és el que em proposo aconseguir aquest any a l'entorn d'aquest tema eix o central prioritari. L'objectiu també s'ha de descriure en forma breu però clara.

Críteris de per veure si un objectiu és bo:

- Ha de respondre directament i concretament al problema reflectit en el diagnòstic i al que m'he proposat en la prioritat.
- Ha de qüestionar el centre personal, tota la meva persona i no sols un aspecte puntual perifèric.
- Ha de suscitar una sensació de ruptura. Ha de qüestionar-me quelcom i per això és normal i un bon senyal que impliqui resistències. Ha de suscitar una certa crisi, una certa ruptura de la meva seguretat anterior, la sensació que entro en quelcom que em descontrola, que trenca un cert ordre anterior. En aquest sentit, puc experimentar una sensació sana d'inseguretat, que em fico en quelcom que descontrola el meu vell ordre per implantar-ne un de nou.
- És una experiència de conversió i de canvi que Déu du a terme en mi, com a procés de la meva maduració, i de salvació per l'acció del seu Esperit.
- Si ve de Déu, em donarà serenitat i pau enmig del compromís que suposa.

2.3. *Mediacions*

- Els objectius sense mediacions concretes es queden en desitjos estèrils. Per això l'objectiu ha de significar un compromís amb algunes mediacions o accions que el facin operatiu.
- Determina algunes mediacions que vols posar en pràctica durant l'any per portar endavant aquest procés de canvi.
- Aquestes mediacions han de ser molt concretes i respondre de forma directa a l'objectiu, han de ser possibles i fàcils d'avaluar, és a dir, si s'han dut a terme o no.

2.4. *Elecció d'un text bíblic personal*

Tria un text bíblic o un salm que t'ajudi a recollir i reorientar la teva situació actual com el teu *leitmotiv*.

2.5. *Expressió bíblica que t'ajudi a recordar el teu procés actual*

Tot això cal concentrar-ho en una expressió bíblica, sàlmica, jaculatoria, etcètera, com ara: «El Senyor és el meu pastor», «Només Déu basta», «Glòria al Pare, al Fill...», de manera que centri i em recordi el sentit i compromís del meu projecte.

2.6. *Pregària final*

Pregària d'acció de gràcies i de disponibilitat a l'obediència de la fe. (Textos que segueixen a continuació.)

Metodologia per a aquest dia

Estem en el moment cim del projecte. I ja que es tracta d'enfrontar-se amb la conversió del centre personal, en el dia d'avui ha de dominar una actitud orant. Cal obrir-se de forma explícita al protagonisme de Déu i del seu Esperit en mi, que és l'únic que ens mou a la conversió.

Es pot distribuir el temps en tres parts:

- a) Un primer temps en què predomina l'anàlisi, la reflexió, el realisme per definir la *prioritat*. Començar aquest moment amb la pregària de sant Francesc: «Oh, alt i gloriós Déu...» o una altra per l'estil demanant llum a Déu per fer bé el discerniment.

- b) Un temps de *descans*.
- c) Un tercer temps per definir l'objectiu, les *mediacions*, per triar el text bíblic que expressi la meua situació amb Déu en aquest moment, i l'expressió bíblica breu. Aquest tercer temps ha de ser fonamentalment *orant*, en què s'actui la presència de Déu i el diàleg amb Ell.

Com sempre, l'important és entrar amb determinació el temps que sigui, encara que sigui breu, i no caminar divagant, estirant el temps sense entrar en el tema.

2.7. Eucaristia

En l'acte penitencial es demana perdó a Déu a partir del descrit en la prioritat.

Després de l'escolta de la Paraula, cadascun dels germans i de les germanes pot expressar com es veu en aquest moment de la seva vida i per on està orientant les inquietuds i objectius del seu projecte personal.

Per pregar en l'última part del projecte personal.
O bé en un moment de l'Eucaristia:

Disposeu de tot el que és meu, Senyor!

Preneu, Senyor, i rebeu
tota la meua llibertat,
la meua memòria,
la meua entesa
i tota la meua voluntat,
tot el meu haver i el meu posseir;
Vós m'ho vau donar,
a Vós, Senyor, us ho torno;
tot és vostre,
disposeu en tota la vostra voluntat;
doneu-me el vostre amor i gràcia,
que aquesta em basta.

Ignasi de Loyola

2. EL PROJECTE COMUNITARI COM A EXERCICI DE COMUNICACIÓ I DE DISCERNIMENT

INTRODUCCIÓ

Fa uns anys, vaig publicar un treball titulat *El projecte comunitari, camí de trobada i comunió, Frontera-Hegian*, núm. 14, Vitòria: Ed. Frontera, 1997.

Ofereixo aquí un resum actualitzat dels passos que cal seguir en el procés de l'elaboració del projecte.

1. ALGUNES TRAMPES QUE S'HAN DE SUPERAR

Amb freqüència, quan sóc convidat a acompanyar comunitats religioses, sento un cert sentiment de frustració en escoltar que el projecte aporta molt poc. Altres vegades, em comenten que al principi els va servir, però que va acabar essent repetitiu i exhaurit en les seves possibilitats. Per la meua part, observo que, gairebé sempre, això es deu al fet que, sense voler-ho, cauen en algunes trampes que fan del projecte quelcom molt rutinari. Diverses poden ser les trampes, però em referiré només a tres, per ser les més freqüents.

1.1. Primera trampa: pretendre fer el projecte sense que les persones s'impliquin en una comunicació de qualitat

Sense uns bons nivells de comunicació, no són possibles ni la vida de comunitat de qualitat ni un bon projecte comunitari. El pro-

jecte pressuposa que la comunitat hagi aconseguit certs nivells de comunicació i una certa capacitat per abordar positivament els conflictes. Entenc que és molt difícil que un projecte pugui desplegar-se en aquelles comunitats que no estan rodades en un altre tipus de trobades comunitàries periòdiques, setmanals o quinzenals, com a lloc de trobada i de comunicació habitual.

1.2. Segona trampa: convertir el projecte en mera programació

Aquesta és la trampa més freqüent. I no és perquè la programació sigui quelcom dolent, sinó perquè el projecte es troba en un nivell de discerniment i de dinàmica de creixement major que la mera programació.

La programació consisteix a organitzar el temps, el servei domèstic, les tasques de missió, etcètera, d'una manera equilibrada, per tal que la comunitat tingui un repartiment del temps i de les tasques equilibrat i just.

El projecte suposa un discerniment i una il·luminació de les prioritats que marquen el camí per on la comunitat té la necessitat d'avançar i créixer, la qual cosa suposa un salt qualitatiu respecte a la programació.

La programació tendeix a ser estàtica i repetitiva, encara que es facin retocs d'un any a un altre. El projecte, en canvi, és dinàmic i creatiu: descobreix i desperta el desig d'avançar cap a noves metes possibles i realistes.

1.3. Tercera trampa: partir del projecte del curs anterior per elaborar el nou projecte

Quan, per fer el nou projecte, es parteix del que es va seguir el curs anterior, aquest projecte neix mort. En saltar-se l'etapa d'anàlisi de la realitat i de discerniment, i dels nivells de comunicació de qualitat que això suposa, acaba essent una repetició, amb petites correccions de l'any anterior.

Solament s'ha de partir del projecte elaborat per fer-ne l'avaluació, mai per a la seva *elaboració*.

L'elaboració ha de deixar de costat el projecte de l'any passat i centrar-se en l'anàlisi de la realitat de les diferents àrees, per arribar a fer un *diagnòstic* del que està passant en aquesta comunitat. Solament quan ja s'hagin il·luminat les pistes del nou projecte, es podrà prendre el vell per revisar-ne els elements a la llum del nou discerniment.

2. DISPOSICIÓ MENTAL I DISPOSICIÓ EMOCIONAL PRÈVIES

La preparació mental i l'emocional són necessàries per poder treballar amb èxit el projecte comunitari, com també per dur a terme qualsevol trobada comunitària. Reprodueixo el decàleg que ja vaig proposar en un altre lloc per tal que es recordi abans d'elaborar el projecte:¹

1. El projecte és un temps per construir la comunitat i la trobada de comunió, no per destruir-los.
2. Només es pot construir comunitat conreant actituds d'acollida cap als germans i germanes. El projecte comunitari no és una ocasió per «llegir la cartilla».
3. La qualitat d'un projecte depèn de fins a quin nivell s'implica i es comunica cada germà i germana.
4. No som una petita empresa que ha de funcionar, sinó una comunitat de fills i de germans. He de veure l'altre com aquell que és mirat i estimat per Déu. He de veure la meua comunitat com aquell grup que es construeix en l'Esperit.
5. La comunitat és un grup humà i, com a tal, està sotmesa a les lleis psicològiques i sociològiques que regeixen en tots els grups humans. Per això no hem de dubtar a servir-nos de les ajudes de les ciències humanes. La gràcia es fa activa en les mediacions humanes.

---

1. ILARДУIA, JUAN MARI: *El proyecto comunitario, camino de encuentro y de comunión, Frontera-Hegian*, n. 14, Vitòria: Ed. Frontera, 1997², pàg. 128.

6. En afrontar els conflictes o en fer el *feedback* i la correcció fraterna, hem de tenir cura de les regles de joc, sobretot amb aquelles persones que ens són menys afins.
7. El projecte comunitari no és un espai per integrar les idees i els interessos propis, sinó els interessos de la comunitat i del Regne, la qual cosa exigeix un tarannà col·laborador.
8. No és possible un bon disseny d'objectius i de mediacions sense una bona anàlisi de la realitat, il·luminada sobre la base d'una bona comunicació.
9. Tot projecte és un temps en què es busca conèixer en discerniment què vol Déu de nosaltres: «Senyor, què vols de nosaltres».
10. El més fecund del projecte comunitari és el seu temps d'elaboració: convé cuidar-ne la preparació i les condicions ambientals.

3. PASSOS EN L'ELABORACIÓ DEL PROJECTE COMUNITARI

Amb petites variants, proposo aquí l'esquema que ja vaig oferir fa uns anys² —n'hi ha molts altres de coneguts³— i l'ofereixo com una possibilitat més, deixant que cada comunitat l'adapti a la seva situació. És l'esquema que, amb petites variacions, venim seguint des de fa anys a la meva comunitat i que ens dóna bons resultats.

---

2. Ib. p. 129-145.

3. RUEDA, B.: *Proyecto comunitario*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1981; FIN-
KLER, P.: *Unificación de la vida en la comunidad religiosa*. Paulinas, Madrid, 1982;
PANINI, J.: *Sugerencias para elaborar y vivir el proyecto comunitario*, *Testimonio*, n.
71-72 (1982). Dos números monográficos de *Vida Religiosa*, 1-7-1987 i 1-11-1980;
MARTÍNEZ, M.: *Los proyectos personales y comunitarios*, Publicaciones Claretianas,
Madrid, 1992.

Es poden trobar algunes pregàries a J. M. ILARDUIA, *Orar en comunidad*, *Fronte-
ra-Hegian*, n. 35, Vitòria: Ed. Frontera, 2001, p. 14, 15 i següents.

3.1. Preparació

a) Fase de conscienciació

Abans que es decideixi treballar per primera vegada el projecte comunitari, és imprescindible que hi hagi una motivació i s'estigui familiaritzat amb les seves claus: filosofia de fons, experiència bàsica de comunicació, metodologia, etcètera.

b) Preparació immediata

Si es té la informació suficient sobre el tema i hi ha prou motivació, caldrà tenir cura de certs detalls: quan, on, materials que s'haurien de fer servir, qüestionaris d'ajuda, alguna persona que els pugui acompanyar... En tot cas, és imprescindible que la persona que el dirigeix conegui bé els passos que cal seguir i manegi les destreses bàsiques per afavorir la comunicació, que serà la base per a l'elaboració del projecte.

Un factor de gran importància és fer l'opció de *sortir de la nostra pròpia casa* i retirar-nos a un lloc tranquil i de bona acollida per un parell de dies, com a mínim. Amb freqüència, és relativament fàcil trobar un germà o una germana d'una altra comunitat que es pot fer càrrec de la casa durant aquests dos dies. És molt difícil, per no dir impossible, viure un procés de trobada i de discerniment en espais de temps breus i interromputs pels inevitables telèfons, visites i compromisos quotidians. Per aquest motiu, la necessitat de trobar una sala acollidora i confortable, amb cadires o butaques còmodes, ja que les sessions són una mica llargues.

3.2. Elaboració

El repartiment dels dies que suggereixo és purament aproximatiu.

Dia 1: matí

A) Acollida

1. Afavorir el clima d'acollida

Un cop situats en el lloc triat, s'ha d'intentar crear un clima relaxat, de confiança, de reflexió i de pregària.

2. Pregària inicial

Pot iniciar-se en el marc de laudes, vigílies, etcètera. Tampoc no poden faltar algunes lectures bíbliques que activin la nostra consciència de comunitat creient (Col 3,12-17; Ac 2,42-47; 4,32-35; Lc 6,27-38...), algun text de les Constitucions i alguna pregària sobre la comunitat.

Cal tenir present en tot moment que s'està treballant i decidint sobre les relacions mútues, sobre la vocació i missió, és a dir, sobre el projecte de vida. Per això és imprescindible situar el treball dins un marc de pregària, de debò, i de reflexió. El superior o la superiora, o aquella persona que hagi de fer d'animadora o de moderadora, haurà de prendre la iniciativa per preparar aquests detalls amb temps.

3. Presentació del pla

Proposar i consensuar un ordre bàsic del dia, però flexible, segons com ho aconsellin les circumstàncies.

B) Anàlisi de la realitat, comunicació i discerniment

Com ja vaig dir abans, cal *evitar caure en la trampa* de recórrer al projecte del curs anterior per fer l'anàlisi de la realitat. En això consisteix l'avaluació. Ara cal *oblidar el projecte* per afrontar la realitat de la *comunitat mateixa: les relacions interpersonals, la relació amb Déu i amb els pobres, la vocació i missió...*

Si l'anàlisi de realitat es fa sobre el projecte, és segur que s'escaparan dimensions importants de la vida de la comunitat que no es podran valorar.

Per fer l'anàlisi de la realitat, proposo l'esquema següent, centrat en tres nivells diferents de comunicació:

- a) Comunicació sobre mi mateix.
- b) Comunicació sobre com em veuen els altres.
- c) Comunicació sobre el conjunt de la vida comunitària.

Caldrà veure en quina mesura s'adapta aquest esquema a les conveniències pròpies. El segon moment, sobretot, requereix haver aconseguit bons nivells de comunicació fonamentats en la confiança i en l'acceptació mútua. En qualsevol cas, l'anàlisi de realitat/discerniment ha d'abordar directament la realitat de les persones, de la vida de comunitat i dels espais de missió.

1. Primer exercici de comunicació:

jo comunico als altres com em veig a mi mateix

Aquest exercici té dues parts: una de temps personal i una altra de temps de comunicació comunitària.

1.1. Temps de reflexió personal (45 minuts)

Previ a tota trobada de comunicació, és indispensable un temps per a la reflexió personal, perquè cadascú es trobi amb si mateix i prengui consciència de com se sent, com es veu a si mateix, quines són les seves expectatives i desitjos, les necessitats més sentides, com es veu enfront de les tasques que li esperen, quines dificultats i temors té, i quines il·lusions i projectes per al curs que comença, entre d'altres.

Per facilitar la reflexió personal i la comunicació en grup, es pot proposar algun qüestionari semblant al que segueix i que abasta els diferents nivells de relació de la persona.

En anar responent els qüestionaris, és molt important prendre notes per escrit per després comunicar-ho als altres sense perill d'oblidar aspectes, deixar-se portar pel que diguin i per evitar improvisacions.

És molt recomanable que cadascú porti un quadern per anar prenent notes de tot el que va sorgint durant el procés d'elaboració del projecte.

1.1.1. *La meva relació amb mi mateix*: Quin és el meu estat d'ànim en començar aquest nou curs?

1.1.2. *Jo i la meva vida amb Déu*: Qui és Déu per a mi en aquesta fase de la meva vida? Com em sento vocacionalment? Com podria situar en uns pocs trets el moment actual dins el procés de la meva vida?

1.1.3. *Jo i la meva comunitat*: Com em sento en aquesta comunitat? Tinc satisfetes en ella les meves necessitats bàsiques o experimento algun buit important? Què m'agradaria informar i demanar a la meva comunitat?

1.1.4. *Jo i les meves relacions i tasques en la missió*: Com em veig (preocupacions, motivacions, desitjos, expectatives, projectes, pors...) en el meu camp de treball i com són les meves relacions amb els destinataris de la missió?

1.1.5. *Jo i les meves expectatives per al pròxim curs*: Com em sento d'ànims, de treball, de temors en el camp de la missió per al curs que comença? Quins altres plans i desitjos tinc per al pròxim curs que m'agradaria que tinguessin el suport de la comunitat?

1.1.6. *Jo i el meu projecte personal*: Què puc comunicar a la meva comunitat sobre el meu projecte personal? Sobre quins aspectes del meu procés personal vull treballar?

Descans

1.2. *Temps comunitari: jo em comunico amb el grup*
(entre 60 i 90 minuts, segons el nombre de membres del grup)

La comunitat es reuneix en una sala per posar en comú el que cadascú ha reflexionat a l'entorn del qüestionari. Es pot fer seguint l'ordre dels cinc punts indicats.

Aquesta primera fase de comunicació serà més rica si els membres del grup han elaborat prèviament el seu projecte personal. No es pretén comunicar el projecte personal en totes les seves línies, sinó aquells aspectes que l'ajudin a situar-se en el grup.

Amb tot, és molt important que cadascú, tant els qui hagin treballat el seu projecte personal com els qui no ho hagin fet, comu-

niqui les seves inquietuds bàsiques i aquells aspectes que convé que coneguim els altres, ja sigui perquè expressen desitjos i inquietuds de fons que vol proposar, ja sigui perquè es refereixen a les seves tasques de missió, estats d'ànim, etcètera. Recordem que és fonamental que la comunicació, al llarg de tota la trobada, es doni no solament en l'àmbit de les idees, sinó també dels sentiments, dels desitjos i de les conviccions amb què un se sent compromès.

Norma bàsica de comunicació: en aquesta fase, cadascú expressa el que ha pensat, *sense entrar a discutir res*. Tan sols es pot demanar algun aclariment si alguna cosa no s'ha entès bé.

Aquesta comunicació primera no té per què quedar recollida en el document final del projecte.

Tarda

2. Segon nivell de comunicació:

jo dono l'opció que els altres em diguin com em veuen

És l'espai per al *feedback* i per a la correcció fraterna. Cada comunitat veurà si se sent animada a dur a terme aquest segon nivell de comunicació. Si no considera oportú fer aquest exercici de comunicació, es passarà al pas següent. Almenys es recomana fer el *feedback* positiu, que és menys compromès, i també menys constructiu.

En el primer nivell de comunicació, cadascú ha expressat com es veu a si mateix. En el segon nivell, ens hem dedicat a analitzar com veiem la comunitat. Ara hem de prendre consciència de com em veuen els altres. Aquest exercici aportarà elements molt valuosos per al projecte personal.

2.1. Temps personal (45 minuts)

També aquí cadascú tria per a cada germà o germana els aspectes positius més destacats que hi ha observat, com l'ha vist créixer el curs passat, i també alguns dels aspectes menys positius. És molt útil que cada germà o germana prengui nota del que li diuen els altres. Aquest és un dels moments més delicats, però també més fins del projecte.

Abans d'entrar en aquest exercici, convé que cadascú es disposi amb un cor net i obert, tant el qui dóna la informació com el qui la rep. Cal estar atent per veure si utilitzem aquest moment per afirmar-nos sobre algú, si estem posseïts per sentiments de revenja, si estàvem esperant aquest moment per «llegir-li la cartilla»... Hem de purificar-nos per dins per cercar solament que el germà i la germana creixin.

La capacitat d'afrontar els conflictes sense agressivitat i de valorar i acceptar les persones reflecteix el nivell de maduresa d'una comunitat. En tot cas, cada comunitat veurà si se sent amb la seguretat suficient per afrontar aquest exercici i com fer-ho.

2.2. Algunes normes per a aquest exercici de feedback

1. Ser descriptiu i no avaluatiu, atendre tant els aspectes positius com els problemàtics

Fer servir enunciats en primera persona i evitar amenaces i acusacions: «Percebo que...», «Sento que...». Es donen percepcions personals i no acusacions. Evitar iniciar la frase amb la segona persona: «Tu...» per evitar que adquireixi forma d'acusació. Anar amb molt de compte per no caure en la trampa de l'atribució personal, és a dir, donar la culpa a algú de per què les coses van malament en el grup.

2. Assegurar-se de controlar l'agressivitat

No deixar que els sentiments negatius tenyeixin el que està dient. Tenir cura que la veu no transmeti matisos d'hostilitat o sarcasme. Evitar els gestos colèrics, com ara els punys contrets, arrufar el nas i els dits acusadors. Les actituds no verbals han de reforçar les paraules, no contradir-les.

3. El feedback ha de ser sempre prendre en consideració les necessitats de qui el rep i no de qui el dóna

Evitar que sigui una descàrrega emocional. Si no es pot evitar en aquest moment, no fer la correcció.

4. El feedback ha de ser concret, no genèric o abstracte

Delimitar el comportament que vol criticar. Fer que la seva crítica sigui com més específica millor.

5. *El feedback ha de tenir lloc en un moment favorable*

Reservar la crítica per al moment i el lloc adequats. Una crítica espontània pot fer que diguem coses que no teníem intenció de dir o que ens expressem de forma destructiva.

6. *El feedback ha de dirigir-se a aspectes del comportament que l'individu pugui realment controlar*

Assegurar-se que el comportament que critica és possible de canviar i, si no és així, no criticar-lo.

7. *Qui dóna un feedback sempre ha de comprovar si ha estat ben interpretat en les seves paraules*

Assegurar-se que l'altra persona entén la crítica i la raó d'aquesta. No parlar de manera farfallosa ni massa ràpid. Ni tan sols la millor de les crítiques serveix, si l'altra persona no entén el que es diu.

8. *No insistir-hi gaire*

Una crítica llarga i repetitiva indueix, simplement, que l'altra persona «desconnecti». Tampoc no converteixi les seves crítiques en discursos. Quan el qui escolta s'avorreix, no es presta atenció.

9. *Ser directe*

No ofert per terceres persones o per comentaris recollits d'altres.

10. *Ser sol·licitat*

Aquest exercici no es pot imposar, ha de ser consensuat i acceptat per les persones que es presten a fer-lo.

11. *Oferir incentius*

Per facilitar el canvi de comportament i comprometre's a col·laborar per resoldre la situació.

12. *Demostrar la seva empatia amb els sentiments o amb el problema de l'altra persona*

13. *Prevenir possibles reaccions*

Considerar la possibilitat de prevenir una reacció hostil a la crítica «predint» la reacció de l'altra persona: «Sé que t'ho puc dir perquè ets capaç de prendre-ho bé...»

14. Agrair i reconèixer tant els aspectes positius com els menys agradables que m'ofereixen els altres

Si la seva crítica és acollida serenament i produeix resultats positius, cal reconèixer-li-ho i també agrair-li-ho verbalment.

2.3 Qüestionari

Com a ajuda, proposo l'esquema següent:

1. Valoro les qualitats següents:
2. Últimament et veig créixer en els aspectes següents:
3. Les meves relacions amb tu en aquest moment són i et demanaria que...
4. En les teves relacions amb la comunitat:
  - a) Valoro aquests aspectes positius:
  - b) En aquests aspectes et demanaria que...
5. En la teva dedicació a la missió:
  - a) Valoro aquests aspectes positius:
  - b) En aquests aspectes et demanaria que...

Aquest exercici es pot fer utilitzant la fitxa oferta en el tercer tipus de comunicació sobre el *feedback* i la correcció fraterna.

2.4. Posada en comú

Després del temps personal, la comunitat es reuneix i comenten les seves percepcions personals. Es poden seguir diferents procediments. Un de senzill és que cadascun dels germans o de les germanes vagi escoltant el que els altres li comentin sobre ell o ella.

Convé que cadascú vagi prenent nota de tot el que li van oferint els altres. En això trobarà un material molt valuós per al seu autoconeixement i per valorar la seva presència en la comunitat, com també per tenir en compte els aspectes sobre els quals convé treballar per millorar les seves relacions interpersonals, etc.

2.5. Alternativa per parelles

En lloc de fer el *feedback* i la correcció fraterna en comú, es pot usar l'alternativa següent: els germans o les germanes es troben per parelles i es comenten com es veuen. És important fer valoracions

positives generals i, dins aquestes, especificar els aspectes problemàtics. Es relleven les parelles fins que tots hagin parlat amb tots.

2.6. Avaluació

Sobretot si s'ha fet el *feedback* tots junts i per primera vegada, és convenient fer una avaluació, per comentar com s'han sentit i per reconèixer els nous aspectes que ha conegut de si mateix o aquells que s'han fet més conscients. També cal avaluar si s'han seguit les regles de joc del *feedback*.

Dia 2: matí

Novament, la jornada se situa en un marc de pregària i d'acceptació mútua en el moment del rés de laudes. Però avui la pregària s'ha d'orientar, sobretot, a suscitar en cada membre actituds de llibertat interior per acollir amb senzillesa i veritat què diran els germans o les germanes (demà) i per exercitar-se en el discerniment per conèixer la voluntat de Déu.

Avui s'exercitarà el discerniment amb vista a aconseguir la *il·luminació* del tema eix o la prioritat, i per aconseguir la motivació necessària per caminar amb il·lusió. És un temps de gràcia i de salvació, en què es busca conèixer el que Déu desitja. Déu construeix la comunitat. Per això la comunitat explícita, celebra i ora aquesta fase de discerniment.

3. Tercer exercici de comunicació.

Anàlisi de la realitat o diagnòstic de la comunitat:
jo comunico com veig la comunitat

3.1. *Temps personal:*

Reflexió sobre la situació del grup i sobre el problema o problemes sobre els quals es vol centrar el projecte comunitari (45-60 minuts)

Es pretén fer un sondeig en la realitat de la vida i situació actual de la comunitat. Tothom fa una reflexió personal de com l'ha vist i viscut durant el curs passat: les seves fortaleses, les seves debilitats, els seus bloquejos, les coses que li fan patir, les que la fan valuosa, les dimensions que es podrien potenciar, les necessitats sentides i com veu la situació amb vista al curs que ve...

Si al final del curs anterior es va fer una avaluació del projecte i de la comunitat, allí trobaran pistes importants per al diagnòstic. És bo que el superior reparteixi a tothom un full on constin els resultats de l'última avaluació. Però, com ja hem dit, s'ha de tenir molta cura de *no caure en la trampa de començar per revisar el projecte*. És un moment d'anàlisi de la situació real de la comunitat, no del seu projecte anterior; es vol revisar la vida de la comunitat.

Pot ser útil presentar un qüestionari amb dos tipus de preguntes: unes molt obertes i generals, en el sentit que indicarem a continuació, i unes altres més concretes que recullin els punts que van sortir en l'última avaluació o que ajudin a revisar les principals àrees de la vida de comunitat.

Suggerim el següent qüestionari extens pensat, sobretot, per a aquelles comunitats que treballen el projecte comunitari per primera vegada i no en tenen experiència. Les que ja el treballen, trobaran camins més directes i curts. Per a aquest cas, suggerim, a continuació, un altre qüestionari més breu.

3.2. *Qüestionari extens sobre les àrees de la vida fraterna*

Descriu les dues o tres qualitats més importants i les dues o tres limitacions de la comunitat en les àrees següents:

1. *La primacia de Déu en la comunitat*

- Pregària comunitària: assistència, qualitat...
- Celebració i comunicació en les Eucaristies.
- Cura en la preparació.
- Recessos.

2. *Relacions fraternes*

- a) Maduresa humana.
- b) Relacions interpersonals.

- c) Nivells de comunicació.
- d) Experiència i vida de fe comunitària.

Durant els dies en què es treballa el projecte comunitari, és molt oportú aprofitar el marc de l'Eucaristia o un altre temps de pregària per comunicar-se en aquest pla de la vida de fe.

3. *Les tasques domèstiques*

Repartiment de càrregues i serveis domèstics: atenció de la casa, etc.

4. *Els compromisos de missió*

Els punts que continuen intenten descriure el que és específic de la missió d'una comunitat. Normalment, són trets que no solen variar gaire d'un any a un altre. Per això, no cal detenir-s'hi per igual, si ja han estat descrits convenientment en elaboracions anteriors del projecte comunitari.

- a) La comunitat reflexiona sobre quina és la missió o les missions que l'Església i la comunitat provincial li han encomanat amb vista al Regne. Respon les preguntes de quin és el motiu de ser de la comunitat i quina és la nostra tasca aquí i ara.
- b) En segon lloc, intenta discernir el tipus d'evangelització que fa com a comunitat creient, no tant des de les activitats i rols que exerceix, sinó la seva significativitat de vida, el seu contacte personal directe amb la gent, la convicció i alegria amb què transmet l'evangeli i el projecte del Regne, el goig personal amb què viu la seva fe, la imatge que transmet com a grup en què tots s'estimen i dialoguen en la diferència, etcètera.
- c) En tercer lloc, calen plataformes o mitjans estructurals comuns des dels quals s'exerceixi la missió: col·legi, parròquia, educació, ensenyament, mitjans d'inserció, activitats seculars, etcètera. S'analitzen les seves tasques evangelitzadores...
- d) En quart lloc, calen les missions específiques de cada membre del grup. En cada comunitat, amb freqüència hi ha missions i tasques diversificades. Cada missió específica s'integra dins la gran missió general de la comunitat. Cada germà o germana és, d'alguna forma, enviat per aquesta i, com a tal, ha de deixar-se confrontar per ella, per disposar

d'un criteri de discerniment sobre si s'està dedicant a construir «el seu regne» personal o el «Regne» .

e) *Tasques específiques de missió dels membres de la comunitat*

És el moment de precisar quines són les diferents tasques evangelitzadores que els membres duen a terme per acomplir la missió encomanada a la comunitat: com es fan, quines tasques noves s'han d'assumir, com s'han de replantejar les actuals, si cal deixar-ne alguna... La significativitat. La solidaritat amb l'entorn. El coneixement o la ignorància dels problemes del barri. La implicació i inserció en ells...

5. *Formació permanent*

S'intenta analitzar la formació permanent en la seva comprensió integral: no sols entesa com a actualització de continguts o perfeccionament en l'àmbit professional, sinó també en els àmbits de renovació humana, teològica, espiritual i de conversió (ment, cor, mans i peus).

6. *Identitat carismàtica*

Definir els seus trets i mirar-se en ells.

Som signes clars de la nostra identitat carismàtica? En quins aspectes sí i en quins aspectes no?

7. *Els pobres*

Encara que ens resulti frustrant, la nostra comunitat ha de confrontar-se sempre amb els pobres, per més que l'entorn no sigui de pobres. El vot de pobresa transcendeix l'opció pels pobres, però es fa intel·ligible i contradictori sense un compromís definitiu per ells. Tots els religiosos i religioses estem vinculats, d'una manera especial, a la causa dels pobres, encara que sigui en forma diversificada: «Tots pels pobres, bastants amb els pobres i alguns com els pobres».

3.3. *Metodologia per a l'anàlisi de les diferents àrees*

Cadascú fa el seu diagnòstic sobre les àrees i n'escull els dos aspectes positius i els dos aspectes negatius més importants. També cal tenir en compte les dades obtingudes en l'última avaluació del projecte.

Finalment, d'entre tot el que s'ha analitzat, cadascun dels germans o germanes tria els tres aspectes més positius i els tres aspectes

més problemàtics que troba en el grup per comunicar-ho en la propera trobada comunitària.

Si el projecte es fa per primera vegada, el més recomanable és avaluar totes les àrees indicades ressaltant els dos aspectes més positius i les dues deficiències més destacades. Porta una mica de temps, però ajuda a tenir una visió més real de la situació de la comunitat.

3.4. Qüestionari d'avaluació breu

Aquest pot bastar quan la comunitat ja té un cert rodatge en el projecte

3.5. Temps personal (45 minuts)

1. Què és el que més valores en la teva comunitat? Descriu tres qualitats de la teva comunitat.
2. Què és el més et disgusta de la teva comunitat? Quins problemes o carències més importants hi trobes?
3. Què notes a faltar en la teva comunitat?
4. Quines altres necessitats personals experimentes en la teva vida per les quals t'agradaria rebre el suport de la teva comunitat?
5. Quins problemes, bloquejos o carències creus que la teva comunitat ha d'afrontar de manera prioritària?

3.6. Temps comunitari: jo comunico al grup com veig la comunitat (60-90 minuts)

Cadascú exposa la seva pròpia visió del grup comentant els dos o tres aspectes més positius i les tres principals deficiències o aspectes problemàtics que hi ha observat. Si quelcom no ha quedat clar, es poden demanar explicacions.

Nota important: Cal anar prenent nota de les anàlisis que es van fent per a cada àrea, tant dels aspectes positius com negatius. Aquesta informació és indispensable per a les fases ulteriors del projecte, sobretot per definir el diagnòstic de situació i la il·luminació de la prioritat o prioritats.

De moment no es discuteix, només es comunica, i cadascú pren bona nota del que es va dient.

Dia 2: tarda

4. Temps de discerniment personal (45 minuts)

Tenint al davant les observacions preses del matí sobre la situació de la comunitat, i tot el que va aflorar el dia anterior de les situacions personals, tant els aspectes positius com negatius, ara és el moment d'individualitzar quin és el problema, necessitat o urgència major que està vivint la comunitat. Hem de trobar el *problema clau* que està afectant de manera significativa la vida de la comunitat.

Procediment

En aquest moment, és decisiu que cadascun de nosaltres avivi la consciència amb què està mirant d'interpretar què és el que Déu vol de la comunitat en aquesta fase del camí. En pregària, hem de cercar obrir-nos a la voluntat de Déu i al bé de tota la comunitat, la qual cosa suposa sincerar-nos davant les seves motivacions i demanar puresa i llibertat de cor a l'Esperit de comunió.

4.1. Diagnòstic de situació

- a) En un temps de reflexió personal, cadascú tria *els dos aspectes* que li semblen més significatius d'entre tots els que han anat apareixent en les sessions anteriors de comunicació sobre l'anàlisi de la comunitat. Aquests dos aspectes es posaran per escrit i es formularan de manera clara i concisa (si pot ser, cada aspecte en una frase).
- b) Cadascú ha de pensar també en els motius que l'han portat a triar aquests dos punts i la seva percepció sobre com aquests problemes estan afectant la vida de comunitat en general.
- c) Després, cadascú reflexiona i discerneix sobre què és el que Déu li està demanant a ell personalment i què es pot proposar el grup per afrontar aquesta dificultat o dificultats centrals que van apareixent en les anàlisis anteriors.

Hem de procurar centrar-nos en les necessitats de la comunitat i no tant en les necessitats personals; prendre una certa distància

de les emocions personals que, sobretot, hagi pogut provocar el segon nivell de comunicació.

Molt important: Que cadascú porti per escrit, amb una formulació breu d'una frase o dos com a màxim, els dos problemes bàsics que percep en aquest moment en la comunitat.

Això mateix es pot fer amb la metodologia de les fitxes adhesives (*post-it*) que vam proposar per al quart tipus de trobada de comunicació: *Resolució de conflictes*.

5. Temps comunitari

Cap al consens del *diagnòstic* i de la *prioritat*.

5.1. Primer moment: comunicació personal

Cadascú comunica al grup els dos punts que li han semblat més importants d'abordar i treballar en comunitat.

Tots escolten. Es poden demanar aclariments, però no es discuteix.

Algú s'encarrega de recollir i ordenar aquestes dades en una pissarra de manera que quedi a la vista de tots.

Si es fa amb la metodologia de les fitxes adhesives (*pos-it*), se segueix el mateix procediment que indicàvem en les trobades de resolució de conflictes.

Un cop que tots han comunicat aquests dos punts i que ja estan escrits a la vista de tots, es pot fer una ronda en què cadascú exposi el *perquè* d'haver triat aquests dos temes.

5.2. Segon moment: consens del diagnòstic de situació

Un cop que tothom ha parlat, s'intenten agrupar per afinitats els problemes sorgits, ordenant-los dels més citats als menys citats.

Es dialoga amb vista a consensuar un o dos problemes com a *diagnòstic* del que està passant a la comunitat i que representa un afer que l'està bloquejant, i que per tant s'ha d'abordar com a tema prioritari.

És freqüent que un mateix problema sigui assenyalat com a principal per diferents membres del grup, encara que amb formulacions

i matisos quelcom distints. Es procura reformular-lo amb vista a unificar-lo i aconseguir-ne el consens.

En aquesta fase, és molt important que s'arribi a un consens negociat sobre quin és el problema o els dos problemes centrals que pesen més negativament en el grup i que se sentin animats a abordar-los i treballar-los. Convé que al final se'n triï un o, com a màxim, dos.

Els altres temes no es rebutgen, sinó que es recullen com a temes secundaris. Després, veurem com tractar-los.

En l'elaboració del projecte comunitari, s'ha d'evitar, en la mesura que es pugui, recórrer a la solució ràpida de la votació. Sempre que hi ha una votació i tot i ser un gest democràtic, es pot dividir el grup entre vencedors i vençuts. El projecte ha de representar la voluntat negociada de tots. Aquest criteri convé tenir-lo en compte igualment en els passos següents.

Normalment, aquestes anàlisis se solen fer en clau negativa: problema, dificultat... Però no s'ha de tenir por de veure-ho en clau problemàtica, perquè després es trobarà la forma de convertir-ho en una oportunitat de creixement de la comunitat.

A la seva formulació negativa la podem anomenar *diagnòstic*. A la seva formulació positiva, *prioritat*.

Un cop consensuat el diagnòstic, s'intentarà definir i descriure, amb precisió i amb una formulació clara i breu, el problema o els dos problemes consensuats.

Aquesta descripció ha de ser breu (com a molt una frase o dues). Per exemple: «Es percep en la comunitat un malestar sobre com estan repartides algunes càrregues domèstiques que, en no abordar-lo, fa que la murmuració es faci freqüent entre nosaltres i deteriori les relacions humanes.»

5.3. *Formulació en positiu de la prioritat en forma d'objectiu general*

Un cop *il·luminat el diagnòstic* i comprovada la seva incidència negativa en la vida de comunitat, cal aterrar en compromisos concrets en què es plasmí la necessitat sentida de millorar la vida de comunitat respecte d'aquest o d'aquests *temes*.

Cal posar en positiu la situació a què es vol arribar formulant-la en clau d'*objectius generals*.

5.4. *Prioritat com a objectiu general*

Cal arribar a definir bé els objectius a què es vol arribar durant el pròxim curs a la llum de la il·luminació del tema eix (prioritat) i del desig de canvi suscitat en el procés de discerniment. El diagnòstic del tema o dels temes ens ha de suggerir els objectius o conquestes a què vol aspirar la comunitat. Els objectius generals descriuen i expressen el desig sentit d'allò que vol aconseguir la comunitat per sortir d'aquesta situació problemàtica en què es troba. Els objectius han de respondre directament al problema vist en l'anàlisi de la situació, és a dir, al diagnòstic.

Per exemple: «Sentim la necessitat de sanejar el clima del grup i d'evitar la murmuració. Per això veiem que hem d'aprendre a abordar els conflictes comunitaris amb claredat i transparència».

Si s'ha aconseguit identificar i definir bé el tema eix i la seva incidència en la vida de la comunitat, no costarà gaire definir algun objectiu prioritari per al pròxim curs.

Si s'han triat dos temes, caldrà definir dos objectius generals. No convé afrontar gaires objectius prioritaris alhora per poder dedicar temps suficient a cadascun d'ells.

Tal com ja vam dir, els altres temes apareguts tenen la seva importància i s'hauran de recollir perquè es puguin tractar en alguna trobada comunitària com a temes secundaris.

5.5. *Objectius específics*

El següent pas consisteix a precisar els *objectius específics* que es pretenen aconseguir per millorar la situació actual. Els objectius específics concreten encara més aquells desitjos a què apunten els objectius generals. Per exemple: «Durant el pròxim curs treballarem el tema de com afrontar positivament els conflictes de la comunitat.»

No cal pecar aquí d'idealisme. S'ha de ser realista i proposar-se només allò sobre què hi ha possibilitats reals i vertadera voluntat i consens d'aconseguir, sabent que els progressos comunitaris de canvi acostumen a ser lents.

Els objectius específics han de ser clars i concrets, avaluable i adequats, per aconseguir els objectius generals proposats.

5.6. *Determinació de mediacions i estratègies*

A cadascun dels objectius se'ls assignen algunes solucions per mitjà de mediacions viables i molt concretes, procurant de fixar el millor possible les circumstàncies de temps, lloc, etcètera. El mateix que en el punt anterior: ser realistes i no massa somiadors.

Exemples:

1. *Estudiar en les trobades comunitàries temes sobre la comunicació i resolució de conflictes, per a la qual cosa podem fer servir els quaderns 12 i 13 de la col·lecció Frontera-Hegian, Ed. Frontera, Vitòria.*
2. *Per iniciar el tema, tindrem una trobada de comunitat amb la persona X.*
3. *Dedicarem alguna trobada de comunitat perquè es parli del repartiment de les tasques domèstiques.*

5.7. *Programació dels temes secundaris*

A continuació, s'enumeren i seleccionen els temes secundaris per consens. Aquests no constitueixen prioritats, però expressen problemes menors que han de ser abordats convenientment per la comunitat, la qual cosa es pot fer eficaçment en alguna trobada puntual.

Amb això ha acabat el més important del procés de discerniment del projecte. Tot el procés de convivència, comunicació, pregària i discerniment viscut fins aquí és el més valuós del projecte comunitari. S'han treballat els fons comunitaris i s'han mogut i acostat les persones. Tot això és molt difícil de reflectir en el projecte escrit, però és el més important, significa el moment més alt de la vida comunitària de l'any. El treball més important ja està fet.

La trobada extraordinària del projecte acaba aquí, però estaria bé tancar-la amb la celebració de l'Eucaristia o amb una Celebració de la Paraula a l'entorn de la vida de comunitat, en la qual s'obri un espai per a la comunicació personal, per tal de saber com s'han viscut aquests dies.

5.8. De la programació de les prioritats a la programació de les altres àrees de la vida comunitària

Com es pot veure, el projecte comunitari aborda la vida de comunitat en dos nivells:

- a) Un nivell en què s'il·lumina el diagnòstic del tema o dels temes eix, el problema pendent que, de forma especial, està condicionant la vida de comunitat. D'aquí, se'n deriven les prioritats, com a objectius generals i específics. Finalment, es pretén dissenyar una estratègia de mediacions per aconseguir aquests objectius.
- b) Però el projecte comunitari també ha d'atendre el conjunt de la vida de comunitat. Ara arriba el seu moment.

Quan un grup surt de casa per fer el projecte durant dos o tres dies, convé que centri tot el seu temps a aconseguir un bon diagnòstic, la il·luminació i la formulació de les prioritats, els objectius i les mediacions. És un temps intens i ric que convé viure'l de manera continuada en un espai de temps prou ampli.

La resta de la programació es pot anar completant en les trobades setmanals ordinàries de la comunitat. Un projecte comunitari quedaria estrangulat si no tingués una continuïtat en altres trobades comunitàries al llarg de l'any. Per tot això, com pot comprendre's, el projecte comunitari comporta que la comunitat tingui ja establertes les trobades comunitàries periòdiques.

Un cop definits els objectius i les mediacions del tema eix, s'anализaran les altres àrees de la vida de la comunitat per mirar de corregir les deficiències que durant el curs anterior s'han anat observant.

Aquest és el moment de recórrer al *projecte comunitari del curs anterior*. Aquesta revisió té la seva importància, ja que permet millorar aspectes importants de la vida de la comunitat que, si no es revisen, poden seguir pendents.

En cadascuna d'aquestes àrees, es poden assenyalar i introduir les correccions que semblin oportunes, però sense pretendre donar a això la importància del que es va prendre com a prioritat. Quan algun aspecte del projecte està relacionat amb el tema eix, és bo fer una crida al tema eix, per tal que aquest adquireixi rellevància en el conjunt del projecte.

Els horaris dels actes comunitaris i la distribució de les altres activitats i serveis comunitaris, tant ordinaris com extraordinaris, també es revisen.

Per acabar, s'assenyalen els dies en què es farà l'avaluació del projecte. Com a criteri ideal, és bo fer-ho dos cops a l'any: a mitjan curs i al final del curs. Si es fa només al final del curs, es perd la possibilitat d'introduir a temps les modificacions que puguin ser oportunes.

5.9. Redacció del projecte

El superior o un altre membre de la comunitat, nomenat prèviament perquè recollís totes les dades importants durant aquest procés, s'encarrega de redactar el projecte comunitari de manera sintètica.

En la redacció del projecte, convé que apareguin les dades següents:

1. A l'inici, la identitat del grup: els noms dels germans i de les germanes que formen la comunitat, l'opció fonamental de vida, la missió o les missions que l'Església o la província els ha encomanat, el context en què es troben, etcètera.
2. Distribuir el projecte segons les àrees que configuren les dimensions de la vida comunitària: Primacia de Déu, Vida fraterna, Tasques domèstiques, Missió, Inserció, Formació permanent, etcètera.
3. Cadascuna d'aquestes àrees es pot encapçalar amb algun text evangèlic, del fundador o de les constitucions.
4. Encara que no se sol fer, considero molt important recollir els punts més significatius que han aparegut en l'anàlisi de realitat i en el discerniment. Això ens recorda el context d'on va sortir la il·luminació i, en les avaluacions posteriors, ens permetrà comprovar si s'ha progressat i en què.
5. En un apartat especial, es recullen de manera sintètica els continguts més importants que han portat al discerniment de la prioritat:
  - a) Aspectes positius i negatius més rellevants que reflecteixen la situació actual de la comunitat.
  - b) Diagnòstic final.

c) Prioritat.

d) Objectius i mediacions seleccionades, si es pot, amb les dates assenyalades en què s'hauran de treballar en les trobades comunitàries.

6. La data o les dates d'avaluació.

7. En un altre apartat, hi haurà la distribució de les tasques domèstiques i dels seus responsables.

Tot això convé recollir-ho de manera sintètica però clara.

Un cop redactat el projecte, es presenta perquè es revisin i se'n facin les observacions oportunes, que es recolliran per incloure-les en la redacció final.

Poder arribar a completar tota aquesta tasca en només els dos o tres dies del projecte és difícil. Per això, com deia, la comunitat haurà de continuar treballant-lo projecte al llarg de les properes trobades ordinàries de la comunitat, procurant no allargar-se.

5.10. Aprovació

Un cop aprovat el projecte, convé fer una trobada de comunitat per celebrar festivament una Eucaristia o una Celebració de la Paraula amb el tema del projecte de fons.

Amb aquesta ocasió, o independentment d'aquestes celebracions, cada membre del grup disposarà d'un exemplar per fer-ne el seguiment durant el curs.

5.11. Aplicació i avaluacions

Al superior li correspon vetllar, de manera especial, per l'aplicació del projecte a la vida. Per això haurà de facilitar que tota el grup disposi d'uns calendaris anuals i mensuals de les trobades comunitàries, temes a tractar, horaris, activitats domèstiques, etcètera.

En el temps assenyalat s'avalua si el projecte ha donat els seus fruits i si la comunitat ha estat conseqüent. Si s'ha encertat amb els objectius, les mediacions... El que no s'avalua es devalua.

Durant les avaluacions, és important prendre nota escrita de les observacions que siguin d'interès. Seran molt útils per a l'elaboració del pròxim projecte.

Conclusió

Al buf de l'Esperit, la vida de comunitat experimenta en certs moments de la seva vida, igual que els arbres a la primavera, la inquietud i l'estremiment de la saba nova, que, brollant de les seves profunditats originàries, remou les seves entranyes i s'expandeix per revitalitzar-la i recrear-la amb fruits nous. Estic convençut que el projecte comunitari és cridat a ser una eina de discerniment de renovació i de creixement molt útil per avançar cap a la trobada de comunió.

Àrees	Trets positius	Trets negatius	Diagnòstic de situació
Relació amb Déu			Tema eix 1r
Vida fraterna			Tema eix 2n
Vivència del carisma propi			
Presència/significativitat			
Missió			
Pobres			
Formació permanent			
Prioritats	1a prioritat 2a prioritat		

3.

PROJECTE COMUNITARI DES DE LA MISSIÓ

ORIENTACIONS

1. Llegir i comentar la primera pàgina.
2. Tres fitxes:
  - Fitxa 1: sobre les claus de discerniment per a la missió
  - Fitxa 2: signes d'identitat en la missió
  - Fitxa 3: metodologia o passos a seguir en l'elaboració del projecteConsidero que l'ideal és treballar les fitxes en comunitat, en dues reunions o en dues sessions prèvies a l'elaboració del projecte, amb vista a aclarir-ne l'objectiu.
3. Tant si es fa fora de casa com a casa, aquest projecte requereix preparar algunes coses amb temps, tal com se suggereix en el fullet.
4. És molt important covar bé el que es refereix a la metodologia i encarregar als responsables de les plataformes de missió que treballin prèviament la part que els correspon i que portin fotocòpies per a tothom.

1. OBSERVACIÓ PRÈVIA

No es pretén fer un projecte de missió, a més del projecte comunitari, sinó un *projecte comunitari des de la missió*.

2. MOMENTS ESSENCIALS DEL PROJECTE COMUNITARI

Tot projecte comunitari de vida cristià ha de tenir presents tres moments: personal, comunitari i en la missió. Aquesta forma de fer el projecte dóna una certa prioritat a la missió, enfront dels models més convencionals, que solen donar-la a la comunitat.

3. MARCS DE REFERÈNCIA

Abans d'elaborar el projecte, convé que es tractin els marcs de referència o criteris teologicoespirituals que en configuren la missió. Per això oferim dues fitxes com a preparació prèvia a l'elaboració del projecte.

La *fitxa 1* es pot estudiar d'una manera personal, o bé primer personalment i després en comunitat.

En canvi, pertany a l'estructura mateixa del discerniment del projecte que la *fitxa 2* es treballi tant personalment com comunitàriament, amb vista a determinar alguna prioritat comunitària.

Fitxa 1

EL DISCERNIMENT COMUNITARI APOSTÒLIC: FONAMENTACIÓ I PRÀCTICA

En la vida comunitària dels últims anys, el tema del discerniment apostòlic sona amb molta força. No obstant això, i essent honestos, cal assenyalar que per ara el ressò teòric és més gran que no pas la pràctica. Més encara, el discerniment apostòlic comunitari és una d'aquestes realitats que, en anar de boca en boca, corre el perill de desgastar-se abans que s'hagi experimentat. Les causes d'aquest desgast poden ser diferents, però hem intentat reduir-les a dues:

- En primer lloc, el desconeixement del mètode concret per dur-ho a terme. Es tracta d'un *procés* que no es pot improvisar.
- En segon lloc, les experiències mal fetes, la frustració de les quals provoca el rebuig de voler tornar-les a experimentar.

Si hi afegim les exigències personals i comunitàries que aquest procés suposa i les resistències —manifestes o larvades— que pot generar, obtindrem un mapa molt aproximat de les causes que posen en perill l'eina de la missió, fins i tot abans que s'hagi pogut utilitzar a fons.

La intenció d'aquest capítol és, per tant, doble. D'una banda, intentar il·luminar la fonamentació teològicoespiritual del discerniment apostòlic comunitari, juntament amb la seva importància capital, amb vista a una comunitat que vulgui existir per a la missió. I, d'altra, intentar descriure un mètode per dur-ho a terme. «Sota quines condicions una comunitat pot prendre una decisió a la llum de la voluntat de Déu, sense cap determinació merament racional o afectiva derivada d'interessos?» (Jan Bots).

1. Per què aquest tema sona amb força?

En la recerca de la voluntat de Déu, únic pol d'atracció de la comunitat religiosa, el pensament, l'acció i els sentiments correctes

—això que els experts denominen *ortodòxia*, *ortopraxi* i *ortofrènia*— no es donen com una «gràcia barata». Més aviat cal buscar-los, elaborar-los i discernir-los, perquè se situïn en l'ona de Déu i no de qual-sevol interès emmascarat o manifest. Aquesta consciència, que va creixent entre nosaltres, és la que ha fet que es manifesti la importància del discerniment apostòlic comunitari com a recerca unificada de la voluntat històrica de Déu sobre les comunitats.

D'altra banda, dins els cossos religiosos creix el sentiment de cooresponsabilitat enfront d'una concepció d'*obediència* segons la qual la voluntat de Déu es transmet verticalment del superior al súbdit, i sense cap mena de col·laboració activa per part d'aquest últim. En la mesura que aquesta concepció no té cap fonament teològic, i es referma la idea que la trobada amb aquesta voluntat és tasca de tots, també creix la importància del discerniment apostòlic fet en comunitat com la forma concreta i eficaç de donar una sortida a aquesta cooresponsabilitat.

En el moment de prendre decisions, hem d'evitar, d'una banda, que les prengui la cúspide i que no siguin secundades per la base de la comunitat —a la qual no es dóna cap possibilitat de participació en aquestes—, i d'una altra que tot es deixi en un moviment espontani, situant-nos en el terreny del caos ineficaç o del joc de les autoritats anònimes dins el grup.

I per fi, en accentuar-se el fet que la comunitat religiosa és comunitat per a la missió (una missió que avui es presenta difícil de discernir), el concepte de «comunitat per a la missió» tendeix a fer-se molt proper al de «comunitat per al discerniment» com la seva mediació natural.

Aquestes tres causes, entre d'altres possibles, estan en la base de la importància teòrica que avui dia les comunitats concedeixen a la pràctica del discerniment apostòlic.

2. *Fonamentació teològicoespiritual*

2.1. L'actitud més radical del cristianisme —de la qual vol viure la comunitat religiosa— consisteix a cercar i fer la voluntat de Déu en totes les coses. Per a Jesús, això va ser l'«últim». Ell va consagrar

tota la seva energia espiritual a la recerca i trobada amb el seu Pare, i tota la seva capacitat de resposta la va encaminar al pla de salvació de Déu sobre el món. La virtut primera de Jesús és l'amor, i l'obediència al seu Pare el portarà a consagrar la seva vida a l'anunci eficaç del Regne de Déu en el món.

Seguir Jesús radicalment significa apropiarse del que va ser la seva gran passió: la trobada i l'obediència. Obediència, del llatí *ob-audire*, significa escoltar atentament i rendidament. Seguir Jesús en aquest sentit equival a fer-se, com ell, contemplatiu de Déu en totes les coses i obedient al seu pla de salvació sobre elles. Veure el món a través dels ulls de Déu i ser en ell, com els seus llargs braços.

Quan tenim contacte amb les persones, els esdeveniments i les coses, hem de cercar Déu en el seu fons com a presència creadora i paraula interpelladora. I, quan entrem en contacte amb Déu, l'hem de veure com una realitat profundament implicada en totes les coses i no com una realitat aïllada. Aquesta és la dialèctica circular de la fe que ens impedeix de caure en qualsevol forma de secularisme ateu o d'espiritualisme desencarnat.

Cercar i fer la voluntat de Déu en el món és la passió radical de la qual viu la vida religiosa, seguint Jesús mateix. El Regne de Déu és la seva norma última, que cap persona o institució no pot suplantar. Sobre això no hi pot haver cap diferència dins la comunitat. El discerniment apostòlic comunitari ho té com a punt de mira i horitzó últim, però no ho discuteix. La discussió versa únicament sobre els mitjans per fer-ho real.

Vivim en una època en què el mal de la comunicació ens porta cap a una recerca inquieta de mètodes que ens ajudin a establir contactes lliures i creadors. Per a nosaltres, religioses i religiosos, això és bo però també insuficient. Cal que el grup es posi en contacte amb Déu i que aquesta trobada influeixi en la presa de decisions.

2.2. Ara bé, el que Déu vol de nosaltres no ens és immediatament donat. Descobrir la voluntat de Déu sobre una comunitat concreta i en un moment donat no és quelcom que la comunitat pugui deduir immediatament, sinó que és objecte de recerca. Certament, Déu es troba en el món —les coses són reals únicament *en ell*—, però la seva presència és sacramental. Hem de desvetllar els sagraments de

la presència de Déu per trobar-hi la seva paraula joiosa o inquietant, la seva voluntat concreta i real.

No n'hi ha prou amb recórrer a l'afirmació que Déu va pronunciar la seva paraula definitiva en Jesús i que l'Evangelí és suficient per determinar aquesta voluntat. L'Evangelí és força i saviesa de Déu, però no és cap panacea de solucions prefabricades. Ens diu qui és Déu per a nosaltres i com hem de ser nosaltres per als altres, però s'atura aquí. Somnia un món nou, una humanitat nova, però calla sobre els mecanismes concrets per arribar-hi. L'Evangelí és una invitació a la recerca, una recerca que és humana i que alhora és impulsada i informada per la fe.

Se'ns diu, per una banda, que hem de viure en tensió cap a la voluntat de Déu com a únic horitzó i, per una altra, que aquesta voluntat no és immediatament deduïble per nosaltres. El problema es trasllada, per tant, al procés d'aquesta recerca i a les actituds que han de guiar-lo.

2.3. La primera actitud d'aquesta recerca és el *descentrament* personal. Mentre estiguem «corbats» sobre nosaltres mateixos, sobre els nostres prejudicis, idees i interessos, no hi haurà cap possibilitat de trobar res diferent en nosaltres mateixos. Per trobar, cal sortir. Per centrar-se en quelcom, cal descentrar-se d'un mateix. En el discerniment comunitari apostòlic, com veurem després, aquesta actitud de descentrament és capital, fins al punt que sense ella és inútil intentar-ho.

Però com podem sortir realment de nosaltres mateixos per centrar-nos en els interessos de Déu? Com podem fugir del perill de projectar en Déu el que potser solament són prolongacions dels nostres desitjos?

En primer lloc, hem de trencar el «cercle ideològic» segons el qual la nostra manera de pensar està profundament condicionada per la nostra manera de viure i actuar, i viceversa. Vida, acció i pensament es condicionen mútuament. Per trencar aquest cercle per tots dos pols, cal que ens obrim a noves formes de pensar que qüestionin la nostra forma habitual de fer-ho, cal que exposem la nostra vida al contacte amb els homes i dones del nostre temps, especialment aquells als qui, com Jesús, volem anunciar una bona notícia: els pobres. L'opció preferencial pels pobres, a què ens inviten l'E-

vangeli i l'Església, és un necessari «des d'on» per arribar a la voluntat de Déu, distinta de les nostres pròpies projeccions.

Descentrar-se, sortir de si, guarda també una relació directa amb el vell tema de l'«abnegació personal», al qual hem fet al·lusió en el capítol anterior. L'expressió pot semblar «gastada», però allò que al·ludeix continua tenint tota la seva importància. En un llenguatge més modern, «abnegació personal» equivaldria a «alliberament d'energies per a allò fonamental», la qual cosa no és possible sense una gran dosi de negació de aquells desitjos, actituds i conductes que ens distreuen d'això. Preparar-nos per a un discerniment apostòlic suposa alliberar-nos per a la trobada amb Déu i l'escolta de la seva paraula, abnegant-nos de tot el que ens captiva o tanca en la repetició interminable de nosaltres mateixos.

2.4. Sense un centre de consistència, no es pot viure. Si ens hem des-cen-trat de nosaltres mateixos, és per centrar-nos en Algú. Aquí rau la segona actitud fonamental del discerniment: l'*ex-sistència* com a forma de ser en Déu i de veure les coses *com i des d'ell*. Des-cen-trar-se per ex-sistenciar-se.

Normalment, ens fa por emprendre aquesta aventura, bé perquè entorn d'ella ens sobrevenen mals records del passat, bé perquè temem «espiritualitzar» novament la nostra visió del món i de les coses, no ser lúcids amb el que és real. I, no obstant això, l'interès major de Déu, tal com se'ns ha manifestat en Jesucrist (el rostre humà de Déu), és que tot desplegui al màxim la vocació interna que l'habita: que l'home arribi a ser home, un absolut no dominat per ningú, inclinat solament davant Déu; que la humanitat arribi a ser una gran comunitat de germans i germanes.

Essent aquest l'interès major de Déu, com seria possible que el nostre ancoratge en aquest toqués el nostre interès per l'home? No succeiria, més aviat, que veure la realitat des de Déu, i veure-la com ell la veu, es convertiria en el principal agulló contra el pecat, el qual, encarnat en homes i estructures socials, impedeix el naixement de la nova humanitat?

El repte major de l'Evangeli el va expressar Jesús amb aquestes paraules: «Sigueu perfectes com ho és el vostre Pare celestial» (Mt 5,48), invitant-nos no a allò desraonat de tal pretensió, sinó a realitzar en la nostra vida el contingut d'aquesta perfecció, que consis-

teix que Déu esdevingui una relació alliberadora per a l'home. «Proclamar que Déu és perfecte no té cap sentit si no s'indica quina funció té aquesta perfecció. La perfecció de Déu no es pot comprendre fora de l'acte alliberador que produeix» (Ch. Duquoc). «Per ser pro-existents, tal com va ser Jesús, hem de ser ex-sistents, com també va ser Jesús» (Jon Sobrino).

2.5. Una tercera actitud per al discerniment apostòlic és la «disposició per a l'anàlisi». Abans afirmàvem que Déu és en el món, però que la seva presència és sacramental. També dèiem que solament de l'Evangelí no es dedueix sempre d'una manera immediata el que cal fer. D'aquí deduïm que *interès* per trobar la voluntat de Déu i *anàlisi* del que portem entre mans per a una presa de decisió van estretament lligats. Això és molt important recalcar-ho pel sentit que, entre nosaltres, hi ha una certa mandra, unida a un desentrenament molt gran en aquest nivell.

Errem per igual quan pensem que l'accent per a un discerniment apostòlic comunitari ben fet cal posar-lo en el buidatge interior, a través de la pregària o en l'anàlisi racional dels pros i dels contres de la matèria per decidir. Cal continuar ambdós processos per tal de no caure en una esquizofrènia espiritual o secular, que mai no s'adequa bé amb la causa integral de l'Evangelí.

3. *Fases concretes del procés de discerniment comunitari apostòlic*

Centrar bé la matèria sobre la qual es vol discernir.

En primer lloc, cal subratllar que aquesta «matèria», tema del discerniment, ha de ser veritablement important. No podem dur a terme aquest procés per dirimir coses que poden solucionar-se en una xerrada de cafè, és a dir, emprar un canó per matar una mosca. Les expressions «discernir» i «discerniment comunitari» s'estan generalitzant tant que aquest ús indiscriminat corre el perill de trivialitzar el fons de la qüestió. El discerniment comunitari és un procés tan exigent que només s'hauria d'emprar en aquelles ocasions en què la missió o la mateixa comunitat s'estiguessin jugant mo-

ments importants del seu propi ser. Aquest és el cas del projecte comunitari de missió.

Ja he comentat que aquest discerniment versa únicament sobre els mitjans, no sobre els fins. No es discerneix si volem o no volem acomplir la voluntat de Déu, sinó si *aquesta decisió o aquella altra* és volguda per Déu en aquest moment de la nostra missió.

3.1. Situar-nos davant Déu: la indiferència

Fer-me indiferent no és crear en mi mateix una situació de «nirvana», sinó separar-me afectivament i efectivament de l'objecte en qüestió, prendre'n distància, per triar solament allò que jo mateix descobreixi com a voluntat de Déu. La *indiferència* es fonamenta en una *diferència* a favor de Déu i de la seva causa en el món, opció totalment inabastable si des d'un bon començament estem «aferrats» a una de les hipòtesis plantejades.

Quan, en el famós passatge dels Exercicis sobre la indiferència, sant Ignasi diu que «es fa menester fer-nos indiferents a totes les coses criades, en tot el que és concedit a la llibertat del nostre lliure albir i no li està prohibit; de manera que no vulguem de part nostra més salut que malaltia, riquesa que pobresa, honor que deshonor, vida llarga que curta, i consegüentment en tot; només desitjant i triant el que més ens condueix per a la fi a què som criats» (*EE. EE.*, núm. 23), no està buscant que l'exercitant s'insensibilitzi davant aquestes realitats humanes, de manera que tant li faci estar sa o malalt, viu o mort, honorat o deshonorat, sinó que vol que se senti tan captat i sol·licitat per allò fonamental —lloar i servir Déu, cantar-li i comprometre's amb ell— que tota la resta se situï en referència amb això últim. Ara bé, tots sabem per experiència com és de difícil aquesta actitud. Que solament el Regne de Déu guiï els nostres interessos, i no altres causes de caire personal o ideològic, suposa un buidatge interior que només l'oració i l'abnegació unides poden fer néixer en cadascun de nosaltres.

3.2. Temps d'anàlisi i de reflexió teològica

Hem de suposar que la matèria sobre la qual s'intenta discernir no és del tot clara i que les diferents alternatives necessiten estudi i

il·luminació, si no no s'hagués reunit la comunitat per aclarir-se sobre si mateixa. És temps de reflexió, lectura i aportació d'algun especialista entès en el tema i sense ànim de manipular els qui l'escolten... És temps d'una reflexió, més estrictament teològica, l'essència de la qual consisteix a «ficar» l'Evangelí enmig de les dades i «deixar-lo parlar» o ajudar-lo a parlar.

En aquesta fase del procés, és important *evitar les influències* dels uns sobre els altres, no per una desconfiança prèvia, sinó per descartar millor els mecanismes de dominació i submissió, i evitar també *debatre les diferències des del començament*, fet que ens portarà cap a una comunicació de consciència a consciència, del que s'ha sentit al s'ha sentit, sense condicions ni interferències. Ambdós aspectes pretenen, sobretot, aconseguir que «els febles es facin forts i els forts, febles» (J. Bots), renunciant, aquests últims, en favor d'aquells, a la violència de la seva força, intel·ligència, lideratge o autoritat anònima dins el grup.

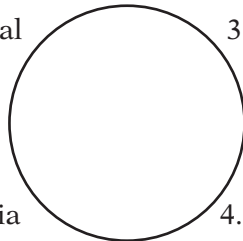
Aquest temps d'estudi i de reflexió teològica ha de dur-se a terme en un clima de pregària, de decisió pel Regne, de buidatge interior i d'escolta de les mocions que comencen a formar-se dins nostre com a fruit del que hem caminat —i pregat— en aquest procés. Per a això últim és important tenir alguna experiència del «discerniment d'esperits» en l'àmbit de la nostra pròpia realitat personal.

El «cercle de la praxi pastoral», el diagrama del qual dibuixem a continuació, ens pot ajudar a entendre millor el camí que va des de la captació d'una experiència fins a la planificació pastoral que intenta incidir sobre aquesta. Cal tenir en compte, tanmateix, que el discerniment comunitari inclou més «moments» —com ja ha quedat clar— que els assenyalats en el cercle següent.

Cercle de praxi

2. Anàlisi social

3. Reflexió teològica

1. Experiència

4. Planificació pastoral

El primer moment del cercle —base per a qualsevol acció pastoral— és l'*experiència*. Les experiències viscudes pels individus i les comunitats han de ser la base de totes les respostes pastorals. El que la gent senti, el que li passi i la forma de respondre-hi són les experiències que constitueixen les dades primàries.

Aquestes experiències han de ser enteses en tota la riquesa de les seves interrelacions. Aquesta és la tasca de l'*anàlisi social*, segon moment del cercle de la praxi. L'anàlisi social examina les causes, qüestiona les conseqüències, estableix les relacions i identifica els actors; ajuda a donar sentit a les experiències, col·locant-les en un marc més ampli i mostrant les connexions en elles.

El tercer moment és la *reflexió teològica*, esforç per entendre, més àmpliament i profundament, l'experiència analitzada a la llum de la fe viva, les Escripures, les ensenyances de l'Església i les fonts de la Tradició. La Paraula de Déu, aplicada a cada situació, planteja noves preguntes, suggereix noves visions i obre noves respostes.

Com que l'objecte del cercle és l'acció, el quart moment esdevé molt important: la *planificació pastoral*. A la llum de les experiències analitzades i de la reflexió, quines respostes es demanen als individus i les comunitats?, com s'hauria de dissenyar perquè fos el més efectiva possible?

L'acció que respon a una situació suscita una altra situació amb noves *experiències*. Aquestes, al seu torn, demanen una nova *anàlisi, reflexió i planificació*. D'aquesta manera, el cercle de la praxi continua, sense una conclusió final.

3.3. La posada en comú

Arribem al punt de la trobada i l'intercanvi personal. Se suposa que els membres de la comunitat que es disposa a deliberar tenen certa capacitat per establir relacions interpersonals adultes. Una de les característiques que això implica és admetre obertament les diferències d'opinió; si això no es donés, el discerniment comunitari seria impossible. Però escudar-se massa en això, per no intentar aquest discerniment de què parlem, pot ser una coartada ideològica. N'hi ha prou amb una «normalitat» de relacions i de maduresa personal. D'altra banda, l'experiència ensenya que el discerniment en comú és una de les millors escoles per aconseguir-ho.

En aquest discerniment, el diàleg mai no ha d'adoptar la forma d'una discussió per a la qual cadascun hagi preparat per endavant les seves pròpies «bateries» ideològiques. S'ha d'assemblar, més aviat, a una exposició desapassionada dels *arguments en pro i en contra*, tal com han estat vistos i espiritualment percebuts per cada component del grup.

Subratllar aquest últim aspecte és d'una importància cabdal, ja que la principal temptació de les nostres trobades comunitàries consisteix a fer d'aquestes un fòrum combatiu d'idees, més que una manifestació del que l'Esperit del Senyor ha anat suggerint en cadascun de nosaltres. En el primer cas, són sempre els prepotents els qui dominen. En el segon, són tots els qui enriqueixen la seva pròpia percepció espiritual de la voluntat històrica de Déu fins a arribar pacíficament a confirmar-la o canviar-la.

En un ambient així, on s'exclou radicalment qualsevol símptoma d'agressió o de mútua exclusió, *parlar* lliurement la nostra pròpia paraula resulta molt més fàcil, i *escoltar* el que diu l'altre, molt més interpellador.

Al terme d'aquest intercanvi d'opinions i arguments, es procedeix al sondeig de l'opinió final que cadascun ha format i que, lògicament, no hi ha aparegut fins en aquest moment, perquè se suposa que allò que s'ha escoltat dels altres, i no sols les reflexions personals, ha contribuït eficaçment a configurar-la. A aquesta fase, i en general a totes les altres, cal donar-li tot el temps que sigui necessari —inclosa la hipòtesi que es prolongui dues o més sessions.

La posada en comú és un dels moments clau de tot procés del qual cal tenir molta cura. No obstant això, no ha de ser tan «temuda», si hi ha uns mínims de comunitat, si la comunitat ha estat prèviament motivada i si es prenen les mesures perquè aquesta trobada s'assembli més a un intercanvi pacífic que a un debat d'idees.

3.4. La decisió final

D'una manera decisiva, pren relleu la figura de l'autoritat. Fins ara, el seu paper ha estat més aviat anònim i s'ha centrat, sobretot, en l'animació espiritual, personal i comunitària, perquè tot el procés es posi a l'escolta de Déu i per coordinar-ne els passos. Igual com les altres, la persona constituïda en autoritat també ha recorregut

la dinàmica de cada fase, ha escoltat amb atenció els arguments dels altres i ha expressat els seus, tenint molta cura de no imposar-los directament ni indirectament. Se li demana que, en el moment final, sigui ella la que, sospesant tot el que ha sentit i fent-ho passar per la seva pròpia percepció espiritual, pronunciï la veu de marxa: «En nom del Senyor, germans, per aquí sembla que hem de caminar».

Una comunitat adulta tolera malament l'autoritarisme, però accepta de bon grat la presència i el servei de l'autoritat dins el grup.

4. *La verificació necessària*

Si la novetat de l'Esperit és reglada pel Regne de Déu i a ell es dirigeix —en els escrits neotestamentaris es vincula l'Esperit Sant amb l'esperança de la transformació del món en pàtria de Déu—, i si aquest Regne té paràmetres històrics, tot i que no s'exhaureixi en ells, aleshores la fidelitat ens porta al costós i humil exercici de verificar en la història real els resultats de la nostra praxi pel Regne.

Aquí té les seves arrels la relació entre *discerniment* i *política*, tan important com poc explorada en la nostra pràctica habitual. No podem detenir-nos-hi gaire, però sí que en podem indicar breument algunes aproximacions:

- Si els productes de la nostra pretesa acció pel Regne són articulables en aquells corrents històrics que aspiren a humanitzar el món, és a dir, a fer-lo més just, fraternal i habitable, no solament localment o nacionalment, sinó universalment. I si ho són sense renunciar, en aquesta articulació, a cap dels impulsos específics de la fe.
- Si aquests productes neguen en la pràctica tota sobirania sobre l'home o sobre el món i representen una amenaça contra ella.
- Si els crucificats d'aquest món —els pobres, els qui ploren, els qui tenen fam i set de justícia, els qui són perseguits, els morts— experimenten la nostra acció com un evangeli, com una «bona notícia» per a la seva creu, la seva fam i la seva mort històriques.
- Si aquesta acció va produint en nosaltres no un poder més gran, sinó una major despulla, amor entregat i pacient, resis-

tència que neix de la radical confiança en Déu i la seva promesa, acceptació de la conflictivitat i la creu... Aleshores podrem pressentir que la inefable presència de l'Esperit de Jesús i del Pare s'ha apoderat de nosaltres i condueix les nostres vides. «Tots els qui són guiats per l'Esperit de Déu són fills de Déu» (Rm 8,14).

Després de tot el que s'ha dit, es veu clarament a què pretén sortir a l'encontre aquest procediment, que pot semblar tan complex, però que alhora és tan necessari en aquesta recerca comunitària i històrica de la voluntat de Déu. En primer lloc, que aquesta recerca no sigui «des de mi», sinó «des de Déu». En segon lloc, que se superi la mera confrontació d'idees o conviccions no espiritualment percebudes. En tercer lloc, que s'eviti el fenomen grupal del sotmetiment dels febles i la prepotència dels forts. En quart lloc, que el grup no es quedi sense veu final, és a dir, inoperant i anàrquic. Finalment, que es verifiqui sobre el terreny si la nostra acció socio-pastoral, un cop duta a terme, ha servit a la causa de Jesús o s'ha alineat al servei d'altres causes.

En una comunitat que, a més de «llar», vulgui estendre's a si mateixa com un «taller», el discerniment apostòlic comunitari és cridat a ser-ne una de les eines principals. M'atreveixo a dir, fins i tot, que aquest discerniment comunitari és «l'»eina per antonomàsia.

Per a la reflexió comunitària

- 1. Assenya-la, en una roda d'intervencions, quines dificultats trobes perquè en aquesta comunitat pugui dur-se a terme de tant en tant el discerniment comunitari apostòlic.*
- 2. Si mires la vida de la comunitat o la seva acció apostòlica, potser trobaràs algun punt sobre el qual t'agradaria dur a terme un discerniment comunitari. Quin és aquest punt?*
- 3. Valora les actituds i les fases del discerniment tal com s'han exposat. Quines jutges com a més importants i necessàries?*

Fitxa 2

MARC DE REFERÈNCIA CARISMÀTICA

Nota: En aquest apartat, s'explicitaran els signes d'identitat de la missió segons el nostre propi carisma. Aquests constitueixen un dels criteris inspiracionals de la missió pròpia de cada família religiosa.

A continuació, a manera d'exemple, ofereixo un esquema dels signes d'identitat de la missió franciscana.

Per elaborar el projecte comunitari, hem de tenir en compte el nostre carisma franciscà, de quina manera sant Francesc va viure i va entendre la nostra missió en l'Església i en el món.

El *punt de partida* no és l'equilibri entre la vida *ad intra* (pregària i fraternitat) i la vida *ad extra* (treball i pastoral), sinó l'*experiència unitària vocacional*: la trobada amb el Déu viu és sempre enviament. El seguiment de Jesús implica participar en la missió del Regne. Així en els relats vocacionals de la Sagrada Escripura. Així en els grans textos en què sant Francesc descriu allò nuclear de la nostra vocació (Cf. 1R 17; 22-23).

A més a més, cal tenir en compte que sant Francesc va engegar un projecte de vida religiós que no responia als esquemes monàstics ni dels clergues regulars de l'època. Per això, l'estil mateix de vida suposava un estat de missió entre els homes. Així en 2R 3b, que uneix indissolublement l'Evangeli de Missió (Lc 10) i la praxi evangèlica de les Benaurances (Mt 5). La nostra evolució posterior cap a formes de vida semimonàstiques ha fet que tendim a identificar la missió amb una determinada tasca o funció: la pastoral. Les actuals Constitucions tornen a la nostra *primitiva concepció*. Cal que descobrim la pregària mateixa com a missió (capítol II), la nostra vida de comunitat (capítol III), la nostra manera d'estar en el món (capítol IV) i la pluralitat de les nostres tasques (capítol V).

A sant Francesc se li va donar traduir *carismàticament* l'Evangel·li i, consegüentment, la missió. En la pràctica, això es tradueix en *opcions preferencials* (no exclusives ni excloents) i en un estil significatiu, que anomenem «franciscà». Heus ací alguns *trets* que serviran com a punt de referència per assenyalar prioritats quan fem el projecte comunitari en clau de missió:

La primacia que ha de tenir la *qualitat evangèlica* de la nostra forma de vida sobre les funcions/tasques. En llenguatge franciscà, «el llenguatge de la vida», preferir actuar a parlar (cf. 1R 14,16; Adm 6-7).

Ser germà de tots els homes i dones, i fins i tot de les criatures irracionals. Això suposa un tarannà de presència i d'actitud de senzillesa, igualtat... Una concreció possible: casa «oberta» als altres.

L'opció per la *minoritat* empalma amb la sensibilitat actual que anomenem «opció pels pobres!», que es traduirà en comunitats d'inserció, abans que preferir càrrecs de «segona», en una pastoral que cuida la sensibilitat social i la proximitat amb el poble senzill.

Ser instruments de pau. Aspectes que cal tenir en compte: opció per la no-violència, participació en moviments de pacificació, promoció dels drets humans, etc.

Evangelització que prefereixi ser ajuda del *clergat diocesà*, en zones marginades, amb estil popular, no elitista...

Evangelització que s'estén a *sarraïns i altres infidels*, és a dir, *universal* (cf. 2R 12). Sense aquest esperit missioner, falta quelcom essencial en la nostra missió franciscana. Altres aplicacions: relació amb altres religions i moviments ecumènics.

Un caràcter *provisional* i de *frontera*, de manera que no necessitem establir-nos, disposats a «marxar a altres terres a fer penitència amb la benedicció del Senyor» (Test 26).

L'aplicació d'aquest marc de referència franciscà sempre ha de tenir en compte la *realitat plural* de les nostres comunitats: no és el mateix un convent que una comunitat d'inserció; una parròquia urbana o una parròquia rural; una comunitat amb una missió comuna o quan uns realitzen tasques seculares i altres clericals, de treball manual o de treball intel·lectual, etc.

JAVIER GARRIDO

Per a la reflexió personal i comunitària

- 1. Fins a quin punt la nostra vocació personal i comunitària viu per a la missió? Detecta en la teva comunitat signes de presència i de retirada. A què es deuen?*
- 2. La nostra missió tendeix a configurar-se com una forma de ser, d'actuar i de relacionar-nos o és més aviat funcional, limitada a tasques pastorals?*
- 3. Quin tret del carisma franciscà creus que t'ajudarà a ser signe en la teva presència de missió?*
- 4. Com a comunitat i tenint en compte el context en què et mous, quin tret del nostre carisma assumiràs com a prioritari en el projecte?*

<p style="text-align: center;">Fitxa 3 METODOLOGIA PER ELABORAR EL PROJECTE</p>

I. Observacions prèvies

1. Objectius del projecte

Avivar la consciència de ser comunitat de missió.

Recuperar la idea de «missió».

Arribar a un major coneixement mutu de les diferents tasques i missions en què viu i treballa cada germà o germana.

Unificar criteris de missió.

Introduir una dinàmica comunitària per donar més qualitat a la missió en general i específica de cada germà o germana.

Obrir-se a les demandes diocesanes, provincials i socials, i dels germans i germanes.

2. El projecte comunitari des de la missió

Normalment, fem els projectes comunitaris a partir del nucli *Fraternitat*. A partir d'aquest nucli, analitzem la nostra missió.

Però, tal com vam veure en les fitxes anteriors, la missió és una dimensió essencial de la comunitat mateixa que de vegades pot quedar en segon pla. Per aquest motiu, de vegades convé invertir l'ordre: mirar-nos des de la *missió* per avaluar a la seva llum la vida de la comunitat i la de cadascun dels seus membres. Fraternitat i missió són dos factors que s'impliquen mútuament. El projecte provincial, per la seva banda, ens convida a introduir aquesta variant amb motiu de la prioritat de l'evangelització assumida per a aquest trienni.

3. El mètode

Com a ajuda per elaborar aquest projecte comunitari des de la missió, hi suggerim un mètode de nou passos. No hi ha dubte que amaga una certa complexitat i que tots hem d'anar aprenent a fer-lo servir. De moment, però, hem de començar.

És important que el germà o la germana a qui s'hagi encomanat aquesta tasca estudiï bé cadascun dels seus passos i prepari les condicions prèvies de la seva elaboració. Així mateix procurarà adaptar aquest esquema a la realitat de la comunitat.

La metodologia és semblant a la utilitzada normalment en el projecte comunitari. L'important és exercitar-se en això. Amb el temps i l'aprenentatge, veurem les coses més clares i d'una manera més senzilles.

Com en tot projecte, també aquí es requereix combinar temps de reflexió personal i temps de comunicació comunitària, com també afavorir un clima de pregària, de serenor (fora de la casa, si és possible) i de confiança i acollida mútues.

4. Un/a secretari/ària

Convé que un/a secretari/ària vagi prenent nota de les dades que s'aportin en els diferents passos perquè després, de forma sintètica, quedin recollits en el projecte comunitari de missió.

5. Projecte sectorial i projecte comunitari

Convé distingir molt clarament i des del principi entre el projecte d'evangelització d'una parròquia, un santuari o un col·legi (projectes sectorials) i el projecte comunitari de missió. El projecte d'evangelització comporta una gran complexitat i la seva elaboració depèn únicament dels que estan implicats directament en aquestes plataformes. En canvi, el projecte comunitari de missió ha d'impli-car a tothom, fins i tot els qui s'encarreguen de les tasques domèstiques i més amagades. Aquest ha de recollir, només de forma molt sintètica, les *línies essencials* dels *projectes sectorials*. En cap cas no s'ha de pretendre, per exemple, incloure tot el projecte parroquial en el projecte comunitari de missió.

Per evitar improvisacions d'última hora, és molt important que els responsables dels *projectes sectorials* preparin amb anticipació i concretin bé quines són les *línies essencials* que orienten la seva missió, de manera que en un temps raonable puguin oferir-ho a tota la comunitat.

Abans de reunir-se per elaborar el projecte comunitari de missió, el germà o la germana responsable s'assegurarà que les persones encarregades dels *projectes sectorials* tinguin preparades les *línies essencials* i les *dues prioritats* que considerin més urgents.

II. Els nou passos del mètode

1. Primer pas: primer nivell de comunicació

Com en qualsevol elaboració d'un projecte comunitari, convé que s'iniciïn unes rondes de comunicació sobre:

- a) Com se sent cada germà i germana al començament del curs en la seva comunitat, el seu camp de missió, el moment creient vocacional que està vivint, etc.
- b) Com percep la comunitat en aquest moment: les seves llums i les seves ombres.
- c) I, si és el cas, demanar un *feedback*, de com el perceben els altres.

2. Segon pas: missió

La comunitat reflexiona i descriu la missió o les missions que la província i l'Església li va encomanar i que actualment exerceix amb vista al Regne.

Intenta respondre les preguntes següents: quin és el motiu de ser d'aquesta comunitat?, quina és la nostra tasca aquí i ara? La resposta és que som comunitat de missió. Lògicament, no es pretén fer tota la història de la comunitat, en cas que aquesta porti molts anys, sinó revisar la missió o les missions que li han encomanat en els últims anys.

Aquesta descripció de la missió (missions) convé fer-la en diferents nivells.

- a) Si hi ha una tasca que implica la majoria dels membres de les comunitats (parròquia, santuaris, formació inicial, col·legi...), es comença per descriure aquesta missió.
- b) Si hi ha dues missions prioritàries, es descriuen ambdues.
- c) Aquells que exerceixen altres missions específiques, fora d'aquestes missions més generals, descriuen les seves tasques i el sentit que persegueixen en la seva missió.

3. Tercer pas: plataformes i destinataris

3.1. Descripció de les plataformes

S'analitzen i es descriuen les plataformes pròpies de què es disposa per dur a terme aquesta missió. Les possibilitats que ofereix, les actuals limitacions estructurals i personals, les perspectives de futur..

Es tenen en compte, en cas que calgui, les que potser serà convenient deixar, i el perquè, o les que potser convindrà reorientar o crear, i el perquè.

Els qui treballen fora descriuen, al seu torn, les plataformes en què es troben integrats, com s'hi troben i s'hi situen, les possibilitats que els ofereixen, les seves limitacions, etc.

3.2. Descripció dels destinataris

Sense pretendre ser exhaustius, es fa una descripció dels trets més característics dels destinataris. Primer, d'aquells als quals se serveix des de les plataformes pròpies de la comunitat. Després, els germans i les germanes que treballen en altres plataformes descriuen el tarannà dels seus propis destinataris.

4. Quart pas: anàlisi de la realitat

Es pretén analitzar com s'estan duent a terme les tasques evangelitzadores i el tarannà que les anima.

4.1. Plataformes pròpies

Primer, la comunitat se centra en les plataformes de missió que impliquen el grup majoritari. Els qui no participen directament en aquesta plataforma poden demanar informació i donar la seva visió personal.

- a) Cada germà i germana tria les dues o tres fortaleces —o trets més positius— de la seva activitat evangelitzadora: entrega, significativitat, línies d'evangelització, capacitació, dedicació, resultats que s'obtenen, participació dels seglars...
- b) A continuació, intenten detectar les dues o tres deficiències més importants dins les seves tasques de missió, centrant-se en deficiències que es podrien millorar en algun grau amb els mateixos recursos de què disposen. S'analitzen tant les actituds i ànims personals com els aspectes estructurals; si la missió és més funcional que existencial, etc.
- c) Cadascú també expressa com se sent en l'acompliment de les seves tasques de missió.

4.2. Altres plataformes

- a) Aquells que duen a terme tasques de missió específiques fora de les plataformes de la comunitat exposen igualment dos aspectes en què es trobin més satisfets i uns altres dos o tres més problemàtics. Descriuen també com es troben personalment en l'acompliment d'aquesta missió: satisfaccions, frustracions, objectius, èxits, fracassos, expectatives de futur... i com se senten reconeguts i recolzats en la feina que fan fora de casa.
- b) Els altres germans i germanes poden sol·licitar informació complementària i fer-los suggeriments, confirmar-los en la seva missió, etc.

4.3. Oportunitat per al feedback

En les comunitats no gaire nombroses, si ho consideren oportú, aquest pot ser un moment molt apropiat per fer el *feedback*. Cada

germà i germana demana als altres que li diguin com el veuen en l'acompliment de la seva missió. Per fer-ho, es pot seguir el mètode següent:

- a) Es reconeixen en cada germà i germana els dos o tres aspectes positius que més es valoren d'ell o d'ella.
- b) Se li suggereix algun aspecte en què pot millorar, fent-ho de la forma més delicada possible (M'agradaria que...) i sense intentar imposar res, solament oferint un punt de vista que li pugui ser d'interès.

5. Cinquè pas: discerniment de les prioritats

El més freqüent és que hi hagi diferents sectors de missió. Per tant, és imprescindible que prèviament aquests sectors (parròquia, col·legi...) hagin elaborat i definit les seves prioritats, amb la participació dels germans i les germanes que hi participin.

Posem en comú aquestes prioritats:

- 1r. Perquè siguin conegudes pels altres membres de la comunitat.
- 2n. Per veure si són convergents o no, de manera que, si és el cas, es pugui arribar a alguna formulació comuna de prioritats.
- 3r. Per fer una síntesi o una selecció de prioritats, sempre que les prioritats sectorials siguin diverses.

5.1. *Prioritats sectorials*

Ens centrem en les tasques i plataformes que impliquen més germans i germanes. Els responsables d'aquests sectors expliquen al conjunt de la comunitat el contingut i el perquè d'una o dues de les prioritats considerades més importants.

Aquestes prioritats, com també les tres següents, s'exposen en un tauler a la vista de tots.

5.2. *Prioritats del projecte provincial sobre evangelització*

Un germà o una germana, després d'haver estudiat les prioritats del projecte provincial, les presenta a la comunitat, que les analitza

i comenta per veure en quina mesura afecten la seva situació concreta i les urgències que se li presenten.

5.3. *Prioritat des de la identitat pròpia*

La comunitat recull aquí la prioritat a què es va arribar en l'estudi de la Fitxa 2, sobre els signes d'identitat de la missió.

5.4. *Prioritats procedents de la Diòcesi*

Pot passar que la mateixa Diòcesi proposi, per la seva banda, alguna prioritat per al curs. Convé que algun germà o germana l'estudiï i la presenti.

5.5. *Selecció de dues prioritats*

Es recolliran per escrit, i s'exposaran en un tauler a la vista de tots, les prioritats procedents d'aquestes quatre àrees.

- La comunitat se centra en les prioritats de les tres primeres àrees, intentant ressaltar-ne els elements comuns i buscant sintetitzar-los en una formulació comuna negociada (que s'exposarà en el tauler).
- Si es fa molt difícil o forçat fer aquesta síntesi de prioritats, s'optarà per una prioritat o, com a màxim, dues.
- S'escriu també la prioritat que es refereix a la identitat pròpia.

D'aquesta manera, la comunitat haurà arribat, en aquest moment, a concentrar-se en dues o, com a màxim, tres prioritats.

6. Sisè pas: programació

- a) La comunitat es concentra en aquestes dues prioritats com a resultat de l'esforç de síntesi. Cadascuna d'aquestes prioritats es treballa independentment.
- b) Per a cadascuna d'aquestes prioritats es negocien i defineixen els *objectius específics* i les *mediacions* que caldria aplicar per aconseguir avançar en la direcció d'aquests objectius, intentant precisar al màxim cadascun dels passos.

Cada germà i germana veurà després com aplicar aquests objectius i mediacions, de manera diferenciada, en l'àmbit en el qual es mou dins les seves tasques de missió.

- c) Els que estan més directament implicats en la marxa de les plataformes pròpies d'evangelització poden suggerir demandes de col·laboració en què es poden implicar els germans i les germanes que no s'han enrolat directament en aquestes tasques de missió, intentant d'arribar a alguns acords.

7. Setè pas: revisió del projecte comunitari del curs passat

Es revisa el projecte comunitari del curs passat i, a la llum del que s'ha treballat, es reajusten els aspectes que calguin. Es tenen en compte les prioritats triades, mirant de reforçar-les en aquells moments de la vida de la comunitat que tinguin una relació més directa amb aquestes prioritats.

8. Vuitè pas: calendari

Es concreta el calendari d'activitats en què es treballaran aquestes prioritats amb les seves mediacions corresponents, i també se'n concreten els altres compromisos.

9. Novè pas: avaluació

Finalment, es fixen les dates d'avaluació. Convé que almenys en siguin dues: a mitjan curs i al final del curs.

ÍNDEX

AGRAÏMENT	5
UNA LòGICA DIFERENT. VIDA RELIGIOSA I SEGLE XXI	7
Francesc Torralba	
RECURSOS PER A LA COMUNITAT	39
Juan Mari Martínez de Ilarduia	
1. Projecte personal en comunitat	41
2. El projecte comunitari com a exercici de comunicació i de discerniment	59
3. Projecte comunitari des de la missió	85